

11-1-11

[illegible]

તાં “ગાંધારીક્રિયા” ઉપર મહેર આપવું આપનાં જેન જેનેપરમાં સારી અસર થયા પામી હતી. તે માટેની અગત્યની મેન્ડ-બીજ દ્વારા મહેરત આપવામાં આવેલી યોગ્ય યોનાવજ્ઞા, કામચેટ, પુના, દેવેરાઈ, કારતા, વડગામ આદિ ગાંધારીની લગભગ પાંચસોની સંખ્યામાં જનતા આવી પહોંચી હતી. જ્યારે ગામથી આવેલ સમાન ધર્મીઓનું ન્યાસસ્થ રહેશનના શા. તારાચંદ બેરાઈ તરફથી કરવામાં આવ્યું હતું, તેમ અન્ય શ્રાવકોએ પણ કાબ ઉકાચો દત્તો. જ્યોરના પૂજન કાંઈપૂર્વક બાણાવવામાં આવી હતી. સંજના સકલ સંધ સાથે મદારાજશ્રી પાછા વાજતેગાજતે આવ્યા હતા.

संघनो सुंदर निर्णय.

पूज्य भट्टाराजश्रीना सहपदेशयी आतुभसि हरभ्यान 'शेन'
पर दीः आय'णील; 'आरे भास जुदा जुदा गृहस्थो तरस्थी'

ભાવનાઓ તથા વ્યાખ્યાન સમયે નવથી અગીઆર સુધી દુકાનો
રંધ રાખવા માટે અત્રેના સંઘે નિશ્ચય કર્યો હતો.

તદ્ ઉપરાંત મુંબઈ, સુરત, દાદર, કોટ, પુના, કરાડ, સાંગલી,
સા, ઈડર, ટીંટોઈ, છાણી, વગલી, વાપી, દમણ, કોસ્તાપુર આદિ
મનેક ગામેથી પૂજ્ય મહારાજશ્રીને ખાસ વન્દનાર્થે આવતા અત્રેના
રંધને તેઓની ભક્તિનો સારો લાભ પ્રાપ્ત થયો હતો. વન્દનાર્થે આવ-
નાર ભાઈઓએ પણ જુદીજુદી લગભગ પચાસેક પ્રભાવનાઓ કરી
પોતાની લક્ષ્મીનો સદ્વ્યય કર્યો હતો.

વિવિધ તપો

નવકારમંત્ર તપ તથા અષ્ટ મહાસિદ્ધિ તપમાં અનુક્રમે ચાલીસ
તથા પંદર સ્ત્રી પુરોએ પ્રવેશ કર્યો હતો. બન્ને તપોની પૂર્ણાહુતિ
નિમિત્તે સુંદર વરધોડો કાઢવામાં આવ્યો હતો. જ્ઞાન સમક્ષ તે દિવસે
રાત્રિ જંગરણુ કરી ભાવના ભાવવામાં આવી હતી. પુના કેમ્પવાલા
શા. છગનલાલ (ભગાજી દેવાજીવાલા) તરફથી શ્રીફળની પ્રભાવના
કરવામાં આવી હતી. આવણુ વદી ૪ ના દિને શ્રી અક્ષયનિધિતપની
શરૂઆત થતા તેમાં પણ ૪૭ સ્ત્રી પુરોએ પ્રવેશ કર્યો હતો. જ્યાં
પુરો ૩૦ ની સંખ્યામાં હતા. આ તપસ્યાઓ પ્રથમ થતી હોય
ગામનો ઉશ્વાસ ઘણો સારો જણાતો હતો. મુખ્યતપાં યુવાનો સારા
પ્રમાણમાં જોડાયા હતા. સર્વ તપોની ક્રિયા મહિમા સંપન્ન
મુનિપુંગવ શ્રી મહિમાવિજયજી મહારાજ કરાવતા હોઈ સૌને
ક્રિયામાં અપૂર્વ આનંદ અને સુંદર ભાવ પ્રગટ થતા હતા.
તપસ્યામાં પેઢલાઓને પ્રથમ ચાર દિન શા. ઉત્તમચંદ નેમચંદ,
તથા શા. ચીમનલાલ ચુનીલાલ શા. નથુલાલ હકમચંદ અને
શા. હેમચંદ મગનલાલ તરફથી એમ કુલ સાત દિન એકાસણુ
કરાવવામાં આવ્યા હતા.

પર્યુપણપર્વની અપૂર્વ આરાધના

પર્વાધિરાજ શ્રી પર્યુપણપર્વ આવી પહોંચતા સૌ કોઈ તેને સારી પેઠે ઉજવવાના મનોરથો સેવી રહ્યા હતા. અક્ષયનિધિ તપતો ચાલુજ હતો. તદ્ ઉપરાંત અન્ય તપશ્ચર્યાઓ પણ પ્રતિવર્ધ કરતા આ વર્ષે ઘણી સારી થવા પામી હતી. તપશ્ચર્યા જેવા સુંદર કાર્યની પહેલ કરનાર સુશીલ સુંદરબેન બ્રહ્મનંદુલાલ હતા. જેમણે મારાક્ષમણ જેવી દીર્ઘ તપસ્યા અપૂર્વ સમતાપૂર્વક કરી સ્વ આત્મકલ્યાણ સાધવા સાથે અનેકોને અનુમોદના કરવાની સુંદર તક આપી હતી. તદ્ ઉપરાંત સોલવાલા ૫ અગીયાર ૧ દશ ૧ નવવાલા ૭ અઠ્ઠાઈ ૩૯ સાતવાલા ૩ પાંચવાલા ૪ ચારવાલા ૧ મલી કુલ. ફર જેટલી વિશાળ તપસ્યા થવા પામી હતી. તે નિમિત્તે બહાર ગામથી ચારસો પાંચસોની સંખ્યામાં જનતા આવી હતી. તેમ ઉત્સાહ પણ અપૂર્વ પ્રગટ્યો હતો. લગભગ પાંચત્રીસ ઘરના નાના ગામમાં આટલી તપશ્ચર્યાની વિશાળ સંખ્યા તેમ અન્ય કાર્યો પ્રથમ જ જોવામાં આવતા સંઘમાં અસીમ આનંદ ઉત્પન્ન થવા સાથે અનેકોને અનુમોદનાનું કારણ મળ્યું હતું.

કોઈ પણ વખત એકાસણા જેવા વ્રતને પણ નહિ કરનારા કેટલાક યુવાન જેમી પુરૂષો અઠ્ઠાઈ જેવી તપશ્ચર્યા બહુ જ આનંદપૂર્વક કરવા બાગ્યશાલી થયા હતા.

કલ્પસૂત્ર ઇ. ૩૬ બોલી આજ્ઞાવાલા શા. મોતીચંદ લીલાચંદ હાકપૂર્વક સંઘ સાથે લઈ જઈ રાત્રિ જંગલણ કરી બીજે દિવસે હાકથી લાવી મહારાજશ્રીને વડોરાન્યું હતું.

બા. સુ. ૧ ના પુનાના પ્રભાત બેન્ડ સાથે વરધોડો હાકપૂર્વક કાઢવામાં આવ્યો હતો. પારણ ઇ. ૭૨૫) બોલી શા. ભગવાનજી તોલાજી પોતાને ત્રેર હાકપૂર્વક લઈ ગયા હતા. તેમ ચાર દિન રાત્રિ જરાજી કરી જુદી જુદી પીતળના, કપ, રકેબી વીની પ્રભાવનાઓ હતી. જન્મ પાંચન સમયે લગભગ હજાર માણસની મેદની

મો હતી. આ પ્રસંગે ગાંડીજીગવાણ (૬૪૨) શા. બાપાલાલ
જીવંદ તથા શા. પાપટલાલ વેળીચંદ તરફથી પ્રજાવના કરવામાં
આવી હતી.

દેવદબ્બ, જાનંદબ્બ આદિની આવક પણ સમય અનુસાર પછી
આવી થયા પામી હતી.

બારસામુલ વડોરાવવાનો લાભ યોગગમવાણા શા. નેમચંદ તારા-
ચંદ અને ગિરદાસ દરાવવાનો લાભ શા. ગોતીલાલ નેમચંદ
પ્રાપ્ત થયો.

તપરવીઝોને મુંબઈના શા. રજનીકાંત માધવજી તરફથી ગાંડીની
વાટખી તેમ યોગ, વાટખી, રૂપીયો, પીપ્પળ આદિની જુદા જુદા સદ્ગુરુઓ
તરફથી જુદી જુદી લગભગ ૪૨ પ્રજાવનાઓ આપવામાં આવી હતી.

આઠે દિન પ્રજુહને બધા અંગ રચનાઓ કરવામાં આવતી હતી.

બા. સુ. ૪ ના દિને સદળ સંઘ સાથે ચૈત્ય પરિપાટી કર-
વામાં આવી હતી.

અમરથી લઇને સમગ્ર તપરવાં કરનારાઓને તથા અદાપનિષિ
તપ વાલાઓને પારખા-શા. દિતમચંદ નેમચંદ, શા. નથુલાલ દકમચંદ,
સંઘની અગ્રણીય દરિગંદ તથા આલાવાલા શા. ગોતીચંદ તરફથી
કરાવવામાં આવ્યા હતા.

પાંચમની વહેલી સવારે અગ્રેના મુવક મંડળના બેન્ડ સાથે
મહારાજ ધી સદ સંકળ સંઘ પ્રજુહના દરનાથે ગયો હતો. મજા-
રાનું દાર ખોડવાનું ધી. ૨૨ મણુ ખોડી. શા. લગવાનજી
તોલાજીએ લાભ ઉઠાવ્યો હતો. ત્યાર બાદ પ્રજુ સન્મુખ ચૈત્યવંદના
કરતા અપૂર્વ આનંદ પ્રગટ્યો હતો.

સાધારણનો ખરડો.

બદાર ગામથી જુદી જુદી સંસ્થાઓની આવેલ મંગળીને પંજોંથી
વળવા મહારાજાનીના ઉપદેશથી લગભગ એક હજાર રૂપીયાનો ખરડો

કેસમાં આવશે. તેને જે પાંજરાપોશ, બોલીંગો, ટપકા
પરિમાન ખર્ચે. આદિ હુકમ હુકમ ખાતાઓમાં મોકલવામાં આવે
યે.

આગતપૂર્વે ભગ્ય વરઘોડો.

સ્વર્ગારોહણ તિથિ નિમિત્તે

અક્ટમ્બર નૃપ પ્રતિજોષક જંગલ ગુરૂ પૂઠ શ્રી હીરસૂરીધરજી મહારાજની ભા. સુ. ૧૧ની સ્વર્ગારોહણ તિથિ. ઉત્તવવામાં આવતાં તેમના જીવન ઉપર મુનિરાજ શ્રી મહિમાવિજયજી મહારાજે દુઃકમાં વિવેચન કરી પૂઠ પત્ન્યાસજી મહારાજે ઉપસંહાર કરી તેમના જીવનમાંથી પ્રહણ કરવા લાયક ગુણો તરફ ઓતાજોતો ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. તે દિવસે સંધ્યામાં ૮૧ આયંજીવ યથા હતી.

નવપદજીનું આરાધન

આસો માસની શ્રી સિદ્ધચક્રજી મહારાજની શાશ્વતી ઓળીતું આરાધન સંઘ તરફથી હાડપૂર્વક કદી પણ ન થયેલ એવું થયું હતું. દરરોજ સવાસો ઉપર આયંજીવ કરનારાની સંખ્યા થતી હતી. દરરોજ નવી નવી આંગીઓ રચાતી, તેમ વિવિધ પૂજાઓ હાડપૂર્વક ભણાવતી અને રાત્રે ભાવનામાં પણ રમઝટ જમતી હતી. વર્ધમાન તપનો પાથો પણ આઠેક સ્ત્રી પુરોએ નાંખ્યો હતો. છેલ્લા બે દિવસ માટે “ શા. શાન્તિલાલ ” ગવિયાને જોલાવવામાં આવતા પૂજનમાં તથા ભાવનામાં અપૂર્વ જમાવટ સર્જી હતી.

પૂર્ણિમાના દિને મુરતના જવેરી પાનાચંદ કસ્તુરચંદ પુનાથી આવીને પ્રભુજીને અત્રે કદી ન થયેલ એવી મનોહર, અને આકર્ષક અંગ રચના કરી હતી. જેના દર્શન માટે જનતા વારંવાર આવી પોતાના સમગ્રીતને નિર્મળ કરી રહી હતી.

પૂ. મં. શ્રી જુદા જુદા પોઈન્ટો ઉપરનાં વિવેચન સાથે શ્રીપાળ કુમારેનું ચરિત્ર ધ્યાનમાં હોઈ તે સાંભળવા વ્યાખ્યાનમાં પણ લોકોની મેદની સારી જમતી હતી.

મુબઈના શેઠ. હાદ્યાલાલ જગનલાલ તથા તેમના ધર્મપત્ની જુલાખબેન તરફથી રૂ. ૨૦૧) તથા મુબઈના શેઠ છોટાલાલ મણીલાલ (લલિત પ્રધર્મ તરફથી રૂ. ૧૦૧) આયંજીવ કરાવવા માટે

આર્પણ કરવામાં આવ્યા હતા. તેમ ૨૨૫); ૩. બેલગામના શેઠ
ચતુરભાઈ નગીનદાસ તરફથી ઝોળીવાળા આદિઓને પારણા તથા
ચાંગી પૂર્ણ કરાવવા માટે ૩. ૫૧) મુરખાડ નવપદ આરાધક મંડળ
તરફથી ૨૫) વાઢીલાલ લગુભાઈ પાખલવાલા અને ૨૫) પુનાવાલા
મનસુખલાલ હાલાભાઈ તરફથી આપવામાં આવ્યા હતા. મુનિશ્રી
મુશિલચિંચે પણ વર્ધમાન તપની ૩૮ મી ઝોળી કરી હતી.

પ્રતોચ્ચારણ

ખપોરના ત્રણથી ચાર સુધી મુનિરાજ શ્રી મહિમાવિજયજી
મહારાજે ખારપતોની તથા અન્ય પ્રતોની સમજ કેટલાક દિવસો સુધી
આપવાથી આસો મુદ્દ ૧૦ ના દિવસે નાણુ સમક્ષ ખાર પ્રતો
માનપંચમી, એકાદશી, આયંબીલની ઝોળી આદિ વિવિધ તપોને
૨૨ શ્રી પુરુષો ઉચ્ચરવા ભાગ્યશાલી થયા હતા. પ્રતધારીઓને જુદા
જુદા ગૃહસ્થો તરફથી શ્રીકૃષ્ણ-સાકરના પડીકા આદિની પ્રભાવનાઓ
કરવામાં આવી હતી.

નાદુરસ્ત તબીયત

૫૦ મુનિરાજ શ્રી મહિમાવિજયજી મહારાજની એકાએક આ. વ.
૧૪ ના રોજે તબીયત ખમડી જવા પામી હતી. તેમના તરફથી વારંવાર
મળતી ધર્મપ્રેરણાના અભાવે અત્રેના સંઘમાં ઉત્સાહના પુર જરા
ઝોસરી ગયા હતા. અત્રેના સંઘે તેમની સેવા બદ્ધ જ આવપૂર્ણ કરી હતી.
તેમજ તેમની તબીયતના સમાચાર પ્રસરતા મુંબઈ, કોટ, દાદર, દમણ,
વાપી, નવસારી, સાંગલી, કરાડ, ખારામતી, ધરિ, વઘાલી, પુના, અને
ખાસજી આદિ અનેક સ્થળેથી તેમની સાત્તા પૂજ્યા માટે આવેલા
મહત્ત્વના આધર્મિક પાત્રસ્થના સાથે શેઠ ઉત્તમચંદ્ર નેમગંદે
વિદ્યાર્ણવે જવાનો હતો.

- ૧૭) શા. કેશવલાલ હરિચંદ
૧૮) ચંદ્રાવતીબેન બ્ર. પોપટલાલ
૧૯) ઇન્દુમતીબેન બ્ર. પોપટલાલ
૨૦) વિમલબેન બ્ર. રતીલાલ
૨૧) ગંગાબેન બ્ર. પુનમચંદ
૨૨) જમુબેન બાપ. અમરાજી
૨૩) રંજનબેન બાપ. બીખાલાલ
૨૪) સાંકલીઆઈ બ્ર. બાબુજી
૨૫) લીલાવતીબેન બ્ર. શેસમલ
૨૬) પામુબેન બ્ર. જોઠમલ
૨૭) સુગંધીબેન બ્ર. મંછાલાલ
૨૮) રક્ષમણીબેન બ્ર. મોતીલાલ

આલાવાલા

- ૨૯) મુલીબેન બ્ર. દિરાજી
૩૦) મોતીઆઈ બ્ર. ભગવાનજી
૩૧) કંકુબેન બ્ર. મોહનલાલ
૩૨) શાંતાઆઈ બ્ર. નયમલ
૩૩) પ્રમીલાબેન બ્ર. લાલચંદ

- ૩૪) શકુંતલા બ્ર. સુનીલાલ
૩૫) કુસુમબેન બ્ર. શાંતિલાલ
૩૬) બચુબેન બાપ. મંગલદાસ
વાડાવાલ
૩૭) સુભદ્રાબેન બ્ર. રસીકલાલ
૩૮) પાર્વતીબેન બ્ર. કપુરચંદ
૩૯) ચંપાબેન બ્ર. કેશવલાલ

સાતવાલા

- ૧) શા. જીવાજી મુલાજી
૨) શા. ખેતમલ મુલાજી
૩) કંકુબેન બ્ર. જીવાજી

પાંચવાલા

- ૧) શા. દેવાજી મુલાજી
૨) એકનાથધર્મોજી ઘાટકર(તેજી)
૩) મહાનંદા બ્ર. સુમતિલાલ
૪) હીરાબેન બ્ર. કેશવલાલ

ચાર ઉપવાસવાલા

- ૧) શા. મોતીલાલ નેમચંદ

અ તુલક મંત્રિકા

ખર	વિષય	પાના
૧	સાચું સુખ અને તેના સાધનો	૧ થી ૭
૨	શ્રાવક શબ્દની વ્યાખ્યા તથા કર્તવ્યોની નોંધ	૮ થી ૧૭
૩	સાધુની સાથે શ્રાવકને ચાર પ્રકારનું સુગમણ	૧૪
૪	દેવપૂજા અને દર્શનની મહત્તા	૧૫ થી ૧૮
૫	પ્રતિજ્ઞાની આવશ્યકતા.....	૧૯ થી ૨૫
૬	પરમગુણાણુનું ફળ	૨૬
૭	આધ્યાત્મિક નાખવી તેના કરતા ન લેવી ફીક	૨૭ થી ૨૯
	જીવનના મહાનુભાવો પ્રત્યે	૩૦ થી ૩૨

નંબર	વિષય	પાના
૧૫	હિમાલયની ન્યાયતા	૨૨ થી ૪૧
૧૬	રાત્રિ જોજનવી ચતા નુકસાનો	૪૨ થી ૪૩
	તથા ત્યાગથી ચતા કાપણ	૪૪ થી ૪૬
૧૭	તે વેળા નું શું કરીશ ?	૪૭ થી ૪૮
૧૮	વેતેજ ધન્ય દિન અને સતીકા દિન સમજાવો	૪૯ થી ૫૦
૧૯	માનવ જન્મ જોટો	૫૧ થી ૫૨
૨૦	ગુણાનુરાગી ગર્ભ	૫૩ થી ૬૪
૨૧	નિગ્રાહીને જોડો અને ન્યાયને તોડો ...	૬૫ થી ૭૦
૨૨	દેવદ્રવ્યાદિની સમજ	૭૦ થી ૭૬
૨૩	આ પણ વાંચશો ખરા કે ?	૭૬ થી ૭૮
૨૪	અધ્યાત્મ ભાવના	૭૯ થી ૮૨
૨૫	આપણા સુખ દુઃખો માટે	૮૩ થી ૮૬
	આપણે જ જવાબદાર છીએ	૮૬ થી ૮૮
૨૬	સદાચારની શ્રેષ્ઠતા	૮૮ થી ૯૨
૨૭	ઉદય નથી કે ઉદય નથી ?	૯૩ થી ૯૬
૨૮	મૂર્તિપૂજાની આવશ્યકતા	૯૬ થી ૧૦૦
૨૯	સફળતાનો સાચો રાહ	૧૦૦ થી ૧૦૧

તલેગામ મંડન

શ્રી છરાવલા પાર્શ્વનાથનું સ્તવન

(રાગ—શાંતિનિતેશ્વર વંદીયે રે.)

પાર્શ્વ પ્રભુ છ સાહિબા રે, છો મમ પ્રાણ આધાર;
તુજ સરિખો નહિ માહરે રે, ત્રણે જગ મોઝાર રે,
જિનજી પૂરો મનના કોડ, તુજ સરીખી નહિ જોડ રે. જિં ૧

મૂર્તિ મનહર તાહરી રે, દીસે તેજ અપાર,
તુજ પ્રભાવે માહરે રે, વિદ્ય ન આવે લગાર રે. જિં ૨

ત્રણ ભુવનમાં તુમ તણો રે, મહિમાનો નહિ પાર,
તુજ શાસન મલતા થકા રે, મોહ રાજની હાર રે. જિં ૩

મોહ માયાના પાસથી રે, ભગીયો વાર અનંત,
વિનયું આવે તુજને રે, પાર કરો ભગવંત રે. જિં ૪

જગ વલ્લભ પ્રભુ માહરા રે, આવ્યો તુમારી પાસ,
મહેર કરો મારા નાથજી રે, નહિ કરશે નિરાશ રે. જિં ૫

તલેગામે પ્રભુ દીપતા રે, વારતા કર્મનો મેલ,
આપતા સમકીત સુખદી રે, કાપતા બવની જોલ રે. જિં ૬

આત્મકમલ ખીલાવજો રે, વરસાવો લખિંધનો મેલ,
પ્રવીણ મહિમા યાંચતો રે, તારજો ગુણમણિ ગેહ રે. જિં ૭

આપે પાપ કરી પાપ, પાપ કરી પાપ કરી,
 પાપ કરી પાપ કરી, પાપ કરી પાપ કરી. ૧
 આપે પાપ કરી પાપ, પાપ કરી પાપ કરી પાપ,
 પાપ કરી પાપ કરી, પાપ કરી પાપ કરી પાપ. ૨
 તારી મર્તિ મનોદાર, મને મનોદાર વિદાર,
 ખરો મનોદાર દાર, તાર તાર તાર તાર. ૩
 આપે દેશસર મોતાર, જોઈ નિતનર પદાર,
 પ્રભુ મરણ આપાર, ખરા માર માર માર. ૪
 આત્મકમલ સુધાર, તારી લગિય જ આપાર,
 એની પુણીનો નારિ પાર, નિનનિ પાર પાર પાર. ૫

૨

પાર્થ પ્રભુ શુભાગાર, મારા દેખાના દાર,
 શાશ્વત આનંદ દેનાર, કમે પાર પાર પાર. ૧
 તારું શાસન મનોદાર, મને એનો ઉપદાર,
 બવ સાગર છે અપાર, બલદી તાર તાર તાર. ૨
 કેવલ જ્યોતિ ઝલકાર, જેનું તેજ છે અપાર,
 તણે બગમાં પ્રચાર, સ્તવું વાર વાર વાર. ૩
 દીકો બાગ્યે દેદાર, યોગો સદ્ગુણ અવતાર,
 સાચો તું છે તારણદાર, દુઃખો વાર વાર વાર. ૪
 આત્મકમલ સુધાર, લગિય પ્રવીણ આધાર,
 કરસોજ ગિરિના શણગાર, માહુમા કારકાર કાર. ૫

સંદેશ-સુધા

---

૧. સાચું સુખ અને તેના સાધનો.

કીડી કે કુંજર, રંક કે રાજ, અજ્ઞાની કે જ્ઞાની, ગાળ કે યુવાન, પ્રીત કે વૃદ્ધ, દેવ કે દાનવ, ધર્મી કે અધર્મી, ગમે તે હો. હુંકમાં કહીએ તો સંસારના સમસ્ત પ્રાણીઓ સુખનેજ ચાહે છે, અને હુઃખને ધિક્કારે છે. આ વાત બે હ ચાર જેવી સીધી અને સાદી હોઈ, તેમાં કોઈનો પણ મતભેદ છેજ નહિ. બલે પછી દેટલાક પ્રાણીઓ પોતાની એ ઇચ્છાને પ્રગટ નહિ કરી શકતા હોય પરંતુ ઔ કોઈના હેયામાં તો સુખપ્રાપ્તિની અને હુઃખના નાશની ઇચ્છા જીવતી અને જાગતી બેઠેલીજ હોય છે;

જે વાત નિર્ધારિત છે તેને જાણીને પુણ્ય કરે તેને પુણ્ય કહે-
 રેજો પણ સુખને પામી શકાય અને દુઃખને દૂર કરી શકાય તે
 અને રિત નક્કી કરી પાપનું દુષ્ટાંત જિતી શકાય તેને પુણ્ય કહે-
 ગાંધી જેમ પણ સંપાદિત સુખ પામી શકે તેને પુણ્ય કહે-
 માનવી જે સુખની ધારણ કરી રાજાના પાપ જીતી શકે તે
 અને હરિદ્રી નજરે પણ નીકળે તેને પુણ્ય કહે-
 જો છે કે સુખની ધારણ કરતાં દુઃખને પામી શકે
 દુઃખને કોઈ મંચળું નથી લોપાયું અપાનક દુઃખ આપીને
 ભેટી પડે છે.

ઉપર જણાવેલ વિગતોના દશા થવાનું કારણ શું હોય
 લેઈએ? કોનો વિચાર કરવાની બાબતે કોઈને દુરસદ્દ હશે
 વળી કારણવિના કાર્યની ઉત્પત્તિ હોઈ શકે નહિ. જો નિયમ
 અનુસાર સુખ અને દુઃખને ઉત્પન્ન થવામાં કોઈ પણ કારણ તો
 હોવાજ લેઈએ? જ્યાંસુધી તેના વાસ્તવિક કારણોની ખીજાઈ
 ન થાય ત્યાંસુધી ભોળી અને અજ્ઞાન જનતા વિવિધ પ્રકારની
 કલ્પનાના ઘોડાઓ ઘોડાબંધે જ લાય છે.

સુખ અને દુઃખના વાસ્તવિક કારણોને જણાવતાં ચૌદસો
 ચુરમાલીશ ગ્રંથોના કર્તા પૂજ્યપાદ હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ
 શાસ્ત્રવાર્તા સમુચ્ચય નામના ગ્રંથમાં દ્રશ્યમાને છે કે:—

सुखं धर्मात् दुःखं पापात्,

सर्वधर्मव्यवस्थितिः ।

न कर्तव्यमतः पापं,

कर्तव्यो धर्मसंचयः ॥

અર્થ—ધર્મથી સુખ અને પાપથી દુઃખ થાય છે. આ સિદ્ધાન્ત સર્વ ધર્મવાલાઓએ સ્વીકાર્યો છે. મારે પાપ નહિ કરતા ધર્મનો સંચર કરવો જોઈએ.

ઉપરના પ્રશ્નોથી જો વાત સિદ્ધ થાય છે કે સુખ અને દુઃખ એ આત્માએ ભવાંતરમાં સ્વયં કરેલા પુણ્ય અને પાપના અગર તો ધર્મ અને અધર્મના જ પરિણામો છે. જે લોકો જોમ માને છે કે સુખ અને દુઃખને આપનાર ઈશ્વર છે, એ તેમની માન્યતા બીજાકે કપોલ કલ્પિત હોઈ મીથ્યા ઠરે છે. કારણ કે નિરંજન નિરાકાર, પરમદૃષ્ટા, અને સગદેવ વિનાના પરમાત્માને રાગ અને દેવની પ્રવૃત્તિથી ભારોભાર ભરેલી દુનિયાને ઉત્પત્ત કરી તેને સુખ અને દુઃખ આપવાનું કોઈપણ પ્રયોજન જણાતું નથી. વળી એકને સુખી અને અન્યને દુઃખી કરનાર માણસ પણ સત્તત્તની પંક્તિમાં ગણાતો નથી તો પછી પરમાત્મા જેવી પરમદયાળુ અને મહાન વિમુક્તિ એકને સુખી અને એકને દુઃખી કરવાની સર્વ સાધારણ મનુષ્યો જેવી પ્રવૃત્તિ આગર તો એને ઈશ્વર તો શું પણ સત્તત્ત પણ શી રીતે શકી શકાય ?

પ્રાણી માત્ર પોતાના કર્મઅનુસાર જ સુખ દુઃખોને ભોગવે છે. અન્ય તો નિમિત્તરૂપે જ બને છે. કહ્યું પણ છે કે “As you sow so shall you reap” અર્થાત્ વાવે તેવું લણે અને કરે તેવું પામે. આથી જો સિદ્ધ થાય છે કે સુખ અને દુઃખને આપનાર કોઈ નહિ પણ કર્મ સત્તા જ છે. જે સત્તા મોટી મોટી સદ્ગતિને પણ ઘડીના છઠ્ઠા ભાગમાં જમીનદોસ્ત કરી નાંખે છે.

કદી દેવ, કદી નારકી, કદી મનુષ્ય, તો કદી તીર્થંક
(પશુ પક્ષી આદિ) આદિ જીવોની ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થાઓ પણ
એ કર્મ સત્તાને જ આભારી છે. શુભકર્મ સત્તાને પુણ્ય કહેવામાં
આવે છે. બ્યારે અશુભકર્મ સત્તાને પાપ કહેવામાં આવે છે.
જગતમાં નજરે પડતી વિચિત્ર ઘટના પણ પુણ્ય પાપને જ
આભારી છે.

મનુષ્યપણું એક સરખું હોવા છતાં તેમાં અનેક પ્રકારના
લેહો ક્યાં નથી માલુમ પડતા ? જેમકે એક રાજા, અન્ય રૈયત,
એક ધનાઢ્ય, બીજો રંક, એક જ્ઞાની, અન્ય અજ્ઞાની, એક દેખતો,
બીજો અંધો, એક ભોગી, તો એક ભોગી, એક મોટરમાં મહા-
લનાર તો અન્ય પગે ચાલનાર, એક શીરા-પુરી ઉડાવનાર તો
એક સૂકા રોટલા માટે પણ ઘર ઘર ભટકનાર, એક ફુલ ફૂંસમાં
સજ્જ થઈ ફરનાર, તો એક પોતાની લાજ ઢાંકવા બેટકા
કપડાના ટુકડા માટે ફાંફાં મારનાર, એક નિરોગી, તો એક
રોગી, એક ઉચ્ચ તો અન્ય નીચ, એક શેઠ તો અન્ય નોકર,
આદિ વિચિત્રતા ઈશ્વર કૃત નહિ પરંતુ કર્મકૃત છે, એ એક
ત્રિકાળ અખાધિત અને અટલ સિદ્ધાન્ત છે.

અનાદિ અનંતકાળથી કર્મસત્તાના કુર પંખમાં ફસાઈ
જન્મ મરણની અસહ્ય વેદનાને ભોગવી રહેલા આત્માને તેમાંથી
મુક્ત બનાવી સાચા મુખને ભોગી બનાવવો હોય તો વિના
વિલાંબે ધર્મસત્તાના શરણે હાજર થવાની જરૂર છે. સુખી
થવાની અભિલાષા રાખવા માત્રથી જ સુખી થવાતું નથી,
પરંતુ સાચું સુખ કેને કહેવું, અને તે પ્રાપ્ત કરવા માટેના
સાચા ઉપાયો શું છે ? તે પણ સમજવાની જરૂર છે. અને
સમજ્યા પછી તેનો અમલ કરવાની તેથી પણ વિશેષ જરૂર છે.

પાંચે ઇન્દ્રિયોના વિવિધોપકારો ઉત્પન્ન થતું સુખ ક્ષણિક અને ચિત્તવાચી પોર દુઃખોને આપનારું હોઈ તે સુખને જ્ઞાનીઓ સાચું સુખ કહેતા નથી. પરંતુ કાંઈક કહે છે. પાંચ ઇન્દ્રિયોની મારફતે પ્રાપ્ત થતું સુખ એ આત્મીક સુખ નથી પરંતુ મનુષી સુખ છે. તરવારની તીક્ષ્ણ ધાર ઉપર ચોપડેલા મધને તરવારની ક્ષણિક સ્વાદ પ્રાપ્ત થાય છે પરંતુ છલ ઠપાયા પછી તેનું અસહ્ય દુઃખ વળી દિવસો સુધી સહન કરવું પડે છે. તે જ સુખ જ ઇન્દ્રિય જન્ય સુખની પ્રાપ્ત થતો સ્વાદ પણ ક્ષણિક હોય છે, પરંતુ તે સુખોના ભોગવનારી નરક નિગોહના મસહ અને ભેરીતમ દુઃખો અસંખ્ય વર્ષો સુધી આત્માને જ મોતવવા પડે છે. જે સુખના પાછળ દુઃખ રહેલું હોય છે તે સાચું સુખ નથી.

સાચું સુખ શાસ્ત્રકારો તેને જ કહે છે કે જે સુખ આલ્યા મછી દીઠીએ પાછું લાય જ નહિ. જે સુખના પાછળ દુઃખનો પ્રેશપણ ન હોય, જે સુખ દુઃખની મિશ્રિત નહિ હોય. જેનાથી ચડીયાતું સુખ અન્ય કોઈ પણ સ્થળે હોય નહિ. જેવા સુખને જ જ્ઞાનીઓ સાચું સુખ કહે છે. એ જ સુખમાં પ્રાચી શાન્તિ હોય છે. તેવા જ સુખની પ્રાપ્તિ થતા આત્મા સાચું સ્વરાજ્ય (True home rule) પ્રાપ્ત કરે છે.

ઉપરોક્ત ક્ષેત્રીકી Quality વાળું સુખ આર ગતિરૂપ સંસારમાં કોઈપણ સ્થળે મળી શકે જોગ નથી. પરંતુ તેવા પ્રકારનું સુખ માત્ર મોક્ષમાં જ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે તે પવિત્ર અને શાશ્વત સ્થાનને પ્રાપ્ત કરવા માટે શાસ્ત્રકારોએ સમ્યગ્-જ્ઞાન (True Faith) સમ્યગ્-જ્ઞાન (True Knowledge)

અને સમ્યક્ગતિ (Right Conduct) એ જન્મથી જ સાધન તરીકે બતાવી છે.

અતઃકિ અનંતકાળી સત્ત્વ સમુદ્રમાં જ્યાં તેમ જ રહેલી તથા જન્મ મરણના ચક્રના બંધોની સાથે તારકે અગ્રણી જીવન નીકળે કીનારો બતાવનાર તે કોઈ હોય ને આ રત્નત્રયીની અપૂર્વ આરાધના જ છે.

શ્રદ્ધા જ્ઞાન અને ચારિત્રના સંયોગથી જ મોક્ષનો સંયોગ થઈ શકે છે. માત્ર શ્રદ્ધા અને જ્ઞાનથી સંસાર સમુદ્ર તો શકાતો નથી. સાથે ક્રિયાની પણ જરૂર છે. દવાના જ્ઞાન માત્ર જોમ દર્દીનો રોગ નાશ થતો નથી પણ દવાના સેવનથી રોગ નાશ પામે છે, તે જ મુજબ જન્મ મરણના રોગને નાશ કરવા માટે ચારિત્રરૂપ ઔષધને ખાવાની પણ આવશ્યકતા રહે છે.

તે ચારિત્રના બે પ્રકારો છે. એકનું નામ સર્વવિરતી પીબતુ નામ દેશવિરતી છે. સર્વવિરતીમાં સંસારના સમસ્ત વૈભવ વિલાસોનો ત્યાગ કરી, અહિંસા, સત્ય, અગ્રીય, બ્રહ્મચર્ય, અપરિચ્છેદ, આ પાંચ મહાવ્રતોનું તેમ છઠ્ઠા રાત્રિલોચનનું ત્યાગનું પાલન કરવાનું હોય છે.

સંસારના વૈભવ વિલાસોમાં અત્યંત આસક્તિના કારણે અગર તો શારીરીક અને માનસીક નળણાઈ અથવા તો કોઈ પ્રતિકૂળ સંજોગોને લઈ સર્વવિરતી ધર્મ સ્વીકારવા માટે અશક્ત થો સ્થૂલ (મોટા) પાપોનો ત્યાગ કરી બારવ્રતોનું કરે છે જેને દેશવિરતી ધર્મ કહેવામાં આવે છે.

લન સાચા સુખને ઝટ પ્રાપ્ત કરાવે

માટે છે. જ્યારે ગૃહસ્થ ધર્મનું (જારત્રીનું) પાલન પર-
રાએ પણ મોક્ષ મુખને અર્પણ કરી શકે છે.

માટે અનંતકાળના પરિણમણ પછી પ્રાપ્ત થએલી માનવ-
વની સુંદર મોક્ષમને, જે ધર્મોમાંથી શક્તિ મુજબ ગમે તે
પેક ધર્મની આરાધના કરી, સદ્ગુણ બનાવવા સમર્થ આત્મા-
મોએ પ્રયત્નશીલ બનવાની જરૂર છે.

હેવટ કાંઈ ન જ બને તો કંઈમૂળ, વાત્સીભોજન, દ્વિદળ
માદિ અલક્ષ્ય વસ્તુનો ત્યાગ, રાત્રિભોજનનો ત્યાગ, સ્વપ્નના
મોહમાં જોઈ નવકારશીલું પચ્ચખખાણ, સાંજે ચઉવિહાર,
તેવિહાર, પૂજા, રોજ એક સામાયિક, તેમજ પછી એક નવ-
ત્રવાત્રી, જોઈમાં જોઈ આટલું તો આવક નામ ધરાવ્યા
પછી કરવા માટે બનતો ઉદ્યમ જરૂર કરવો જોઈએ. આટલું
પણ નહિ કરવાની દરદાર વિનાના માનવીઓને માનવતાવની
બને વીતરાગ કમીત ધર્મની કીમત લેશભર પણ નથી. અને
તેથી તેઓ માનવતાવને વેરદી રહ્યા છે એમ કહેવામાં ઇશુ જ
જોઈ નથી.

૨. શ્રાવક શબ્દની વ્યાખ્યા.

શ્રાદ્ધદિન કૃત્યમાં શ્રાવક શબ્દનો અર્થ જણાવતા ^૧
દેવેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ લખે છે કે:—

શ્રદ્ધાલુતાં શ્રાતિ જિનેન્દ્રશાસને,
ધનાનિ પાત્રેષુ દપત્યનારતમ્ ।
કરોતિ પુણ્યાનિ સુસાધુસેવના;
દતોપિ તં શ્રાવકમાહુરુત્તમાઃ ॥

શ્રા—શબ્દથી લગવાનના શાસનમાં શ્રદ્ધાને પરિપક્વ બનાવ

વ—પાત્રમાં નિરંતર પોતાના ધનને વાવે.

ક—સુસાધુઓની સેવાદ્વારા પુણ્યને ઉપાર્જન કરે.

ઉપરોક્ત ત્રણ ગુણ જેનામાં હોય તે શ્રાવક કહેવાય ।
શ્રાવક એ તો ગુણનિષ્પન્ન શબ્દ છે. વણીક એ શબ્દ જ્ઞાતિ
જણાવનારો છે. ઉપરના ત્રણ ગુણોને ધારણ કરનારો ગમે
જ્ઞાતિનો હોય તો પણ તે સાચો શ્રાવક કહી શકાય છે. જ્ય
માત્ર શ્રાવકના કુલમાં ઉત્પન્ન થયો હોય પરંતુ ઉપરોક્ત ગુ
ણો ન હોય તો તે નામનો જ શ્રાવક કહેવાય છે.

વલી શ્રાવક શબ્દની વ્યુત્પત્તિ કરતાં શાસ્ત્રકાર જણાવે છે કે
ગોત્તિ ઇતિ શ્રાવકઃ અર્થાત જે સાંભળે એનું નામ શ્રાવક.
નતુ શું સાંભળવું ! જગતમાં સાંભળવાનું તો ઘણું છે. અને
સળાવનારા પણ સંખ્યાબંધ છે. એટલે તેનું પણ સ્પષ્ટીકરણ
તા પૂર્વે દેવેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ જણાવે છે કે:—

સંપત્તદંસળાઈ પડિયહં જડજળા સુનેઈ ચ ॥

સામાયારિં પરમં જો સ્વલ્લુ તં સાવગં વિતિ ॥

અર્થ:—જેણે સમ્યક્ત્વ આદિ પ્રાપ્ત કર્યું છે, એવો જે
ઈ માણસ પ્રતિદિન સાધુજન પાસે, સાધુ સમાચારી અને
શ્રાવકની સમાચારી (શ્રાવકોની ફરજો) સાંભળે છે તે પણ
શ્રાવક કહેવાય છે.

શ્રાવક શ્રાવિકાઓના કર્તવ્યોની નોંધ

૧. ચાર ઘડી રાત ગાડી રહે એટલે શ્રાવકે જાગૃત થઈ સર્વ
મંત્ર શિરોમણી સર્વ મંગલોમાં પરમ મંગલ સ્વરૂપ
શ્રીનવકાર મંત્રનું સ્મરણ કરવું. (ઓછામાં ઓછા સાત
આઠ નવકાર તો ગણવા.)
૨. હું કેાણ છું ? સાધુ છું કે શ્રાવક ? શ્રાવક છું તો શ્રાવકને
યોગ્ય અને મારાથી જની રહે એટલી ધર્મકરણી કંઈ છું
કે નહિ ? કે શ્રાવકનું નામ માત્ર ધારણ કર્યું છે ? વલી
હું ક્યાં કુલમાં ઉત્પન્ન થયો છું ? જે કુલમાં ઉત્પન્ન
થયો છું તે કુલને શોભે એવી મારી કાર્યવાહી છે કે
તે ઉત્તમ કુલ કલંકીત થાય એવી છે ? વિગેરેનો એક
ચિત્તે વિચાર કરે, વિચાર કર્યા બાદ જીવનમાં યોગ્ય
સુધારણા કરે.

[illegible]

પ. ત્યાર પછી ત્રણ સ્થાવર ગાદિ જીવાની રચા પૂર્વક પરિવર્તન અગિયાર યજ્ઞથી (અગર ગંગેના પાણીથી) સ્નાન કરી શુદ્ધ થયેલ વસ્ત્રો પહેરી આઠ પડનો મુળ ફેલાવેલાં ગાંધી જે હોરાસરના જિંજોની વિધિપૂર્વક પ્રમાજના કરી અમુપ્રકારી પૂજા (દ્રવ્ય પૂજા) તથા ચેત્યવંદન રૂપ ભાવપૂજા કરવી. તથા પ્રતિક્રમણ સમયે આત્મસાક્ષીએ શ્રદ્ધાથી કરેલા પચ્ચખખાણુંને પુનઃ ભગવાન સાક્ષીએ શ્રદ્ધાથી કરવું. ત્યાર બાદ ગામમાં મોટું હોરાસર હોય તેા વાજતે ગાજતે ત્યાં જઈને પણ ભગવાનની દ્રવ્ય ચૂને ભાવપૂજા ભાવપૂર્વક કરવી. ભગવાનની પૂજા માટે જતા રસ્તામાં અન્ય ખટપટમાં અગર આરંભ સમારંભની વાંતોમાં નહિ

૬. દહેરાસરતું કાર્ય પતી ગયા પછી જે ગુરુમહારાજનો ભેગ હોય તો તેમની પાસે જઈ ભાવપૂર્વક વંદન કરી તેમના ગુપ્તથી પણ ફરી પચ્ચખ્ખાણું કરવું.
૭. ત્યાર બાદ તેમની પાસે આગમ શાસ્ત્રનું શ્રવણ કરવું. ગમે તેવા સંભોગમાં પણ થોડા સમય દાદી વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરવું જરૂરી છે. વિના ઇચ્છાએ સાંભળેલું ભગવાન મહાશીરનું એક વચન પણ રોહીણીઆ ચોરને કાંચી આદિની ઘોર સ્વતથી મુક્ત કરી તેને દેવલોકની અપૂર્વ મહિમ અર્પણ કરનારું થયું, તો પછી ભાવપૂર્વક અનેક વચનો સાંભળનારની સદ્ગતિ માટે તો પૂછવું જ શું ?
૮. મહાશીરને શરીર સંબંધી શાતા પૂછવી. શાતા પૂછ્યા પછી તેમને જે કાંઈ દવા આદિ વસ્તુઓની તેમ આરિત્રના ઉપકરણની જરૂર હોય તો તેમને લાવી આપવા. તો જ શાતા પૂછ્યાની સાર્થકતા થઈ કહેવાય.
૯. ત્યાર બાદ સંસારના કાર્યમાં ભેડાય તો વ્યવહારથી વિરૂદ્ધ અનેક પાપારંભવાલા અને શિષ્ટ પુરૂષોની અપેક્ષાએ નિંદનીય વ્યાપારો ન કરે.
૧૦. કાલે કોટલે સમયસર વખોડ્યા અગર વખાણ્યા વિના, છબ્બાની લોહપત્રાને ત્યજી, શરીર એ ધર્મ આરાધવાનું સાધન હોઈ તેને પોષવાની જરૂર છે, એ જ ઈરાદાથી અને અણાહારી પદ પ્રાપ્ત કરવાની અભિલાષા પૂર્વક શ્રાવણ લોજન કરે. પોતે લોજન કરવા બેસે ત્યારે કોઈ અતિથિ (સુનિરાજ) આવી જાય તો હું તેમને વહોરાવીને જમું, એવી શુભ ભાવના રાખે. થોડીવાર ઘર બહાર

નીકલી રાહ પણ બુજો. તે પછી સાધર્મીલાઇની ભક્તિ કરવાનો લાલ ઉઠાવે, તથા પોતાના સ્વજન, નોકર, આદિઓ જમ્યા છે કે નહિ ? તેમની પણ સંભાળ રાખે ભોજન કરવાની આજ ખરી વિધિ છે.

૧૧. જમી રહ્યા પછી મુઠસી ગંઠસી આદિતું પરચખાણ કરવું. તે પરચખાણ કરનારાને મહિનામાં અડધીદ ઓગણત્રીસ ઉપવાસનો ખાતાપીતા લાલ પ્રાપ્ત થાય છે.
૧૨. સાંજના સૂર્યાસ્ત પહેલા પહેલા વાગુપાણી કરી દહેરાસી જઈ દીપ પૂજા, ધૂપ પૂજા આદિથી ભગવાનની ભક્તિ કરે. અને અઉવિહાર, તિવિહારનું યથાશક્તિ પરચખાણ કરવું.
૧૩. તે પછી ઉપાશ્રયે જઈ દિવસ સંખાધી થએલા પાપોનો નાશ કરવામાં અપૂર્વ ઔષધ સમાન પ્રતિક્રમણ એકચિત થઈને કરે. પ્રતિક્રમણ બાદ મુનિરાજની વૈયાવચ્ચ કરે. (પ્રસંગ આવે તો શ્રાવકની પણ વૈયાવચ્ચ કરવાની છે.) ત્યાર બાદ પોતે જે અભ્યાસ કરેલો છે તેનો સ્વાધ્યાય કરી ન્તય. (ઉપાશ્રયમાં પવન સારો આવે છે માટે લાંબો થઈને સુઈ ન ન્તય.)
૧૪. પ્રતિક્રમણ, વૈયાવચ્ચ, અને સ્વાધ્યાય આદિ ધર્મ ક્રિયાઓ કર્યા પછી શ્રાવક પોતાના ઘેર ન્તય. અને પોતાના કુટુંબને એકકું કરી મુનિરાજ પાસે સાંભળેલો ઉપદેશ કહી સંભળાવે. પોતે જાણતો હોય તો સારી સારી ધર્મ કથાઓ કહે કે જેથી પોતાનું કુટુંબ ધર્મમાર્ગે ઉપર ચિયર બની માનવજન્મની સફળતા કરવાની મુંઠર તક પ્રાપ્ત કરે.

સાચી જાણે સોમરસી તાપા દુઃખમેલિતઃ જીવેને ખયાલી
જરૂર પાષણમરેને મારેલી, સરિદગ, મિદ, માપુ
કર્મે દેવસી આપિત ખર્મ જેમ સાર સમજા બહુ કરી
માગ નવકર મન ખાલી નિરાશ મન, મયાની આ
વિધિ છે.

સરીરને સજાવ મન, પન, અને વિષમન છે. તેની
મુળે સળી તેનાથી આસપી સમગ્ર ખર્મો વનિત રહે-
વાની રહસ નથી. જલી શ્રીના મંગલ વિષને તેમ જ
જાનકાથી દુર્મર્ષને જ જલી કાપાનો વિચાર કરે. તે
સરીરને જતાવનો જામ સરેર જલ અને સરેરને જામ
જલને આપે તે ને સરીર ખર્મ દુનના તમા ખીમ મિત્રાય
દેખે ઉભા ખાન ન કરે. જોય સરીરમાં તે મેનન । તું
કેમ મુઝાપો છે વિષયોને આગવદે મનને કરી છતાં
કમિ મલી નથી વિષયના સોનરસાથી વિષયની કમિ
વધવી રહે છે. માટે તેનો ત્યાગ કરી જાણવારી છવન
જાણવું જોઈ છે. વિષેરેનો વિચાર કરે.

સીના સંસારી વિરહ મનીતા મદા પ્રદાવારી આત્માઓની
પ્રકાસ કરી તેમના ઉપર જલુમાન સખતું. સંસારની
મમારનાનો વિચાર કરી તેનાથી મુક્ત માં આગવવી
દીક્ષ જલજ કરવાની લીમજાવના દેખવા પ્રમત્ત કરવો.
જે છવની કામની દિગલી આપિ, બ્યાપિ અને ઉપા-
મિજોરી જલપુર, જન્મ અને મરણને વધારનારા આ
સંસારના વિષયોને તિલાંજલિ આપી સદ્ગુણોના ચરણે
મામ છવનને ક્યાદે મમખંજ કરીશ, વિષેરે જાવના
જાલી, મયાશકિત તે દિશામાં ઉચમ કરવો.

૩ સાધુની સાથે શાનકને ચાર પ્રકારનું સમબાન

૧. માતાસમાન—જેમ માતા પોતાના પુત્રની દરેક પ્રકારની સારસંભાળ રાખે છે. તેના વિરુદ્ધ આચરણને જોઈને તેના ઉપર નિઃસ્નેહ કદી થતી નથી કહેવાની જરૂર જણાય છે. જ્ઞાનગીમાં શીખામણ આપે છે. તેજ સજ્જન જે શ્રાવકો સાધુ મહારાજની સાર સંભાળ રાખે છે, તેની સખતતાઓ જોતાં છતાં તેમના ઉપરના સ્નેહને દૂર કરતા નથી, કહેવા જોઈ જ્ઞાનગીમાં કહી દે છે તે શ્રાવકો સાધુના માતા પિતા સમાન છે.
૨. ભાઈસમાન—મુનિ મહારાજને માટે હૃદયમાં સ્નેહને ધારણ કરે પરન્તુ બહારથી વિનય વિવેક આદિ મર્યાદાઓ સાચવવામાં મંદ આદર રાખનારો હોય, પરન્તુ સાધુ મહારાજનો કોઈ પરાલભ કરે ત્યારે મદદ કરવા તરત તૈયાર થાય તેવો શ્રાવક સાધુના ભાઈ સમાન છે.
૩. મિત્રસમાન—મુનિ મહારાજ કોઈ પણ કાર્યમાં તેની સાથે પૂછપરછ કરે નહિ અગર તેની કાંઈ સલાહ લે નહિ ત્યાં સાધુ મહારાજથી રીસાઈ જાય, પોતાની જાતને મુનિના કરતાં અધિક માને તેવા શ્રાવકો સાધુના મિત્ર તુલ્ય ગણાય છે.
૪. શોક સમાન—જે શ્રાવકો હંમેશા અક્કડ રહેનારા હોય છિદ્રો જોયા કરતા હોય અને હંમેશા જેની તેની પાં સાધુના અવશુભોજ ગાયા કરતા હોય તથા સાધુને તૃપ્ત સમાન ગણતા હોય તે શ્રાવકો શોક જેવા ગણાય છે.

૪ દેવપૂજા અને દર્શનની મહત્તા.

પંચમકાળના પ્રભાતે ઢીલો અગર તો આપણા પાપોદયને ધો કહો, ગમે તેમ સમજો પરન્તુ એ તો ચોક્કસ જ છે કે જે આપણે સાક્ષાત્ તીર્થંકર દેવોના દર્શન કરવાનું સદ્-ભ્ય પ્રાપ્ત કરી શક્યા નથી. છતાં પણ તેમની ગેરહાજરીમાં મના અનંતશુદ્ધોનું સ્મરણ કરાવતી સમતારસમાં ઝીલતી, ગ અને દેવ વિનાની અને અખંડ જ્યોતિને ધારણ કરનારી, તિની પૂજા અને દર્શન કરવાની, સુંદર સામગ્રીને પામી ક્યા છીએ, એ કાંઈ જોછા ભાગ્યની વાત નથી. જિનપ્રતિમા જુ જિનસરણી જ દહેવાય છે. એ માટે રાયપસેણી સૂત્ર સમાવે છે કે, જિન પટિમા જિન સારીશ્ચી. વીતરાગ દેવની પૂજા અને તેમના દર્શનનો લાભ મનુષ્યોને અનંતકાળની રણક-ટ્ટી પછી પ્રાપ્ત થાય છે. તે સુંદર તકને સુઝ મનુષ્યોએ જતી રવા જેવી નથી. રાજા મહારાજની સેવા તો કદાચ એક જો ભમકા અપાવે; પરન્તુ પોતાની રાજગાદી નહિ આપે. પણ વીતરાગ દેવની સેવા-પૂજા તો સાક્ષાત્ પોતાના જેવી વીતરા-તાનેજ સમર્પણ કરી દે છે. વીતરાગ દેવની સેવા વાસ્તવિક રીતે તો વીતરાગ ધનવાના હેતુથી જ કરવી જરૂરી છે. તેમની સામે પૌદ્ગલિક વસ્તુની માંગણી કરનારાઓ સોનાની કહ્લીના માટે જોર અગર સુઠી ચણા ખરીદવા જેવી બાલીશ ચેષ્ટા કરે કે. ઘડની જેતી કરનારાને જેમ ઘાસ તો આપોઆપ મળીજ હો છે, તેમ વીતરાગ દેવની પૂજા મોક્ષબુદ્ધિથી કરનારાને જ્યાં સુધી તે મોક્ષ ન જાય ત્યાં સુધી દુનિયાના તમામ પૌદ્ગલિક યુગની પ્રાપ્તિ કરાવે જ છે. માટે મોક્ષ અને સાંસારિક યુગોની ઈચ્છાવાલાએ વીતરાગ દેવની ભૂતિની પૂજા.

નરે અને તેો સખેનું મનુષ્યનાં હૃદયમાં સ્થાપિત થઈ જાય છે. તેથી જો કોઈ મનુષ્યનાં હૃદયમાં આવા પ્રકારનાં સંસ્કારો નથી હોતા તો તેમણે પોતાનાં હૃદયમાં આવા પ્રકારનાં સંસ્કારો સ્થાપિત કરવા જોઈએ. આવા પ્રકારનાં સંસ્કારો સ્થાપિત થઈ જાય તો જો કોઈ મનુષ્યનાં હૃદયમાં આવા પ્રકારનાં સંસ્કારો નથી હોતા તો તેમણે પોતાનાં હૃદયમાં આવા પ્રકારનાં સંસ્કારો સ્થાપિત કરવા જોઈએ.

અરે ! દુનિયામાં જોઈએ જોઈએ પણ બાપાનાં નથી, કે જે બાપાનાં કરતાં માટેની કલ્યાણ કરવા માટેની વચમાં પડેલાં આવી પડેલાં હોય. જગતનાં બાપાનાં બાપાનાં માં વળ, મન, અને મનનો ભોગ આપેલાં પંડિત, જે જો જોઈએ જોઈએ જોઈએ જોઈએ. તુ છે. પરંતુ ત્રીતરંગ જેવાં દર્શન કરતાં જગતની વાત છે. : સ્ત્રી પણ દર્શન કરવાની મંત્રણ કરવા માટેની તેને જોઈએ. વેો શરૂ થઈ જાય છે. દહેરે જગતની ભાવના કરવાથી, મંત્રણે ઉભા થવાથી, રસ્તામાં ચાલવાથી મંત્રણ થાય છે. જે જગતને પૂ. વિનયવિજયજી મંદારાજ સ્ત્રીનાં અભિવ્યક્તિ માલુમ પડી શકશે.

પ્રભુગી શ્રી શુકરાજ આજ, જિનમંદિર કેરે,
પુન્ય ભણી કરશું સદ્ગ, જિન વચન ભણેરો.
દહેરે જાવા મન કરે, 'ચોથ તાણું' કળ પાવે;
જિન જુહારવા ઉઠતાં, છટું પોતે આવે.
જઈશું જિનવર ભણીએ, માર્ગ આલંતા;
હોવે દાદશર તણું પુન્ય, ભક્તિ માલંતા.
અધ પંથ જિનવર તણો એ, પંદરે ઉપવાસ;
દીઠો સ્વામી તણો ભુવન, લાહીએ એક માસ.

૧. ઉપવાસ. ૨. પાંચ ઉપવાસ.

- વિભવતઃ પાદો વ્યવસ્થા, મ માર્ગે દત્ત મિત્ર;
 માર્ગતઃ વિભવતઃ જાતે, રૂપીયત્વ દત્ત લીલ. ૫.
 માર્ગ રૂપે વિભવતઃ પાદ, મે પ્રકરિત્વ દેવતઃ
 માર્ગતઃ જાતે વિભવતઃ પાદ, મે માર્ગે જિજ્ઞા. ૬.
 દત્ત માર્ગે દત્ત માર્ગ, માર્ગ દત્તે દત્તમત્ત
 માર્ગ મ માર્ગે દત્ત માર્ગ, માર્ગ દત્ત મુલ્લતા. ૭.
 મિત્ર માર્ગે દત્ત માર્ગ દત્ત મે, માર્ગ માર્ગત્તે માર્ગ
 માર્ગતઃ માર્ગ મે માર્ગતઃ, માર્ગ લીલ માર્ગ દત્ત. ૮.
 મિત્રમત્ત માર્ગતઃ માર્ગતે, માર્ગતઃ દત્ત માર્ગતઃ
 માર્ગતઃ માર્ગતઃ માર્ગતઃ, માર્ગતઃ માર્ગતઃ માર્ગતઃ. ૯.
 મિત્રમત્ત માર્ગતઃ માર્ગતે, માર્ગતઃ માર્ગતઃ
 માર્ગતે માર્ગતઃ માર્ગતઃ માર્ગ, માર્ગતઃ માર્ગતઃ માર્ગતઃ. ૧૦.
 માર્ગતઃ માર્ગતઃ માર્ગતઃ, મિત્ર માર્ગતઃ માર્ગતઃ
 માર્ગતઃ માર્ગતઃ માર્ગતઃ, માર્ગતઃ મિત્રમત્ત માર્ગતઃ. ૧૧.
 મિત્રમિત્રમત્ત માર્ગતઃ માર્ગતઃ, મિત્રમત્ત માર્ગતઃ
 માર્ગતઃ માર્ગતે માર્ગતઃ મિત્રમત્ત, મિત્ર માર્ગતઃ માર્ગતઃ. ૧૨.

દેવગણના દેવગણતંત્રમાં દેવમાયેદ દર્શન અને પુણ્ય
 માર્ગમાં માર્ગતઃ દત્તે દત્તમત્ત-માયેદની વિશાળ પુણ્યમાં
 દર્શન દેવતા ઉદયમત્તન પાત્રાની જરૂર છે.

માર્ગતઃ માર્ગતઃ-મિત્રમત્તમાં દત્ત અને દિવસ માર્ગતઃ
 દેવતા પદ્ય નંદિયમત્તીય માર્ગતઃ માર્ગતઃ માર્ગતઃ પ્રતિમાત્ત.

૫ પ્રતિજ્ઞાની આવશ્યકતા

પ્રતિજ્ઞા, પરચખખાણ, સોગન, શપથ ખાધા, કે આખડી, અમદિ શબ્દો એક જ વાતને બતાવનારા છે. જીવનમાં રહેલી પાપવૃત્તિઓને રોકવા માટે પ્રતિજ્ઞાની અનિવાર્ય જરૂર છે. પ્રતિજ્ઞા લેવી કે ન લેવી એ એક જુદી વાત છે પરંતુ તેની જરૂરી-આતને સમજવાની દેશિષ તો કરવી જ જોઈએ. પરંતુ અકસો-સની વાત છે કે જ્યારે શુદ્ધ મહારાજ કોઈને પરચખખાણની વાત કરે છે ત્યારે વાંતથી જેમ લેંસ લડકે છે તેમ ખાધાના નામથી દેટલાક ભદ્રિક આત્માઓ ભડકી ઉઠે છે. અને ખીજી ખાધા ન લેતા ઉપાશ્રયના પગથીયા ઉપર ન ચઢવાની ખાધા તો લઈને જાય છે. આ એક તેમની નરી અજ્ઞાનતા અને ઉતાવળીયું, પગલું ગણાય.

[illegible]

પરંતુ જ્યારે પ્રવિજ્ઞાની વાત આપવારે વાણી તો ઝિમ્મ
કહે છે કે સાહેબ ? હમો ખાના નથી, પત્રી નહોતો ખા
શેનું લાગે ? અને પચ્ચળખાણની શી જરૂર છે ? આપને ખ
નારાઓ પાપ શાળી આવે છે ? અને પચ્ચળખાણની શી જ
છે ? તેને હજી સમજવા કેશિય કરી જ નથી, વળી જ
ગુરૂ મહારાજ તેને પૂછે છે કે જો તમે અમક વસ્તુ ખાત
નથી, અને ભોગવતા જ નથી, તો પત્રી પ્રવિજ્ઞા દોવામાં તં
અકચણ શી આવે છે ? ત્યારે તેણી જવાબમાં કહે છે કે
તો સાહેબ ! કોઈ વખત ખાવાનો પ્રસંગ આવી જાય. ત
થઈ જાય તો ખાવું પડે. આથી સિદ્ધ થાય છે કે હ
વસ્તુ ઉપરની ઈચ્છા ખસી નથી, અને જ્યાં સુધી તે વ
ઉપરની ઈચ્છા જાય નહિ, અને ખાવાનો પ્રસંગ ક્યા
આવશે તે દિવસ નકડી થાય નહિ, ત્યાં સુધી રોજને
પાપના ભાગીદાર બનવું પડે છે.

ગાંધીયામાં પાણીને જવા માટે નીક (નહેર) હો
શહેરમાં મનુષ્યોને પેસવા માટે દરવાજા હોય છે. હવા
અને કચરાને પેસવા માટે ધારી ગારણા હોય છે. તેમ

૧. કનરને પેસવા માટે કોઈ માર્ગ તો હોવો જ લેઈને ?
 ૨. કોઈ કોઈને ડૂબીને તો બાકી જનું નથી ને ? માટે ન્યાં
 ૩. કોઈ કોઈ કનરને પેસવાના માર્ગોનું જ્ઞાન નહિ થાય
 ૪. ને જ્ઞાન થયા પછી તે માર્ગોને બંધ કરવામાં નહિ આવે
 ૫. કે કોઈ આત્મારૂપ મહાનમાં કચરો પેસતો જ રહે છે.

હૈન શાસ્ત્રકર્તાએ કોઈને આવવા માટેના ચાર માર્ગો બતા-
 વ્યા છે. જેમાં નાના માર્ગોનો પણ સમાવેશ થઈ જાય છે.

૧. મિત્રતા ૨. અવિરતિ. ૩. દયા. ૪. યોગ

૧. મિત્રતા બગવાને કહેલા તત્ત્વથી વિરૂદ્ધ માન્યતા રાખવાથી
 પાપ આવે છે.

૨. કોઈ પણ પાપપ્રવૃત્તિને પ્રતિજ્ઞાદાર નહિ રોકવાથી પાપ
 આવે છે.

૩. ક્રોધ, માન, માયા અને લોભથી પાપ બંધાય છે.

૪. મન, વચન અને કાયાને પાપપ્રવૃત્તિમાં લેડવાથી પાપ
 આવે છે.

ઉપરોક્ત ચાર પાપના માર્ગોમાંથી બીજા નંબરના પાપ-
 માર્ગને અવિરતિ કહેવામાં આવે છે. અવિરતિ એટલે કોઈ
 એક પાપ પ્રવૃત્તિને પચ્ચગ્ગણ્ય દ્વારા નહિ રોકવી તે. આથી
 જ સાર્થીત થાય છે કે કોઈ પણ વસ્તુ આવ કે નહિ આવ-
 ળે એ નહિ પીએ, ભોગવે કે નહિ ભોગવે તે. પણ તે
 સ્તુતી પ્રતિજ્ઞા ન હોવાથી આત્મા પાપરૂપ પંક (કાલવધી)
 પાપ જ છે. કારણ કે આત્મારૂપ બગીચામાં પાપરૂપ નીરને
 પીવાથી તે વસ્તુઓ ઉપરની અસિદ્ધિ-લાલસાને ધરણ.

વસ્તુનો અમાન, અગર તો વસ્તુના કોઈપણ ભાગનો નુકસાન થાય તો નીચે જણાવેલાઓને પણ ત્યાગીની સંતિમાં પ્રવેશવાનો પ્રસંગ આવશે.

૧. માત્ર લાંગોટાગર રહેનારા, લાંગમાં અપાળીનું તર્ક માંથી ખાનારા અને ફૂટપાળ લિપ્ત રાખી રહેનારાઓ, મુંદર વસ્ત્રોના કાટ હવેલીના કે મનના ત્યાગી છે એમ ગણાયો ?
૨. મીઠા મનુરો અને જંગલી બીટોને બી, દૂધ, ખાનાનું પીવાનું તો દૂર રાખી, પણ જોવાનું પણ બાગ્યે જ મળે છે તો તેઓ જે વિગયના ત્યાગી કહેવાય ખરા ?
૩. મુંગા માણસને સત્યવાદી, હુંઠાને અહિંસક, અને પાંગળાને દિશા પરિમાણવતને ધારણ કરનારો, અને નપુંસકને બ્રહ્મચારી કહેશે ખરા ?
૪. ટાઇફોઇડ ફીવરમાં મોસળીના રસને પીનારાઓ અને સંઘડણીના રોગમાં છાશને પીનારા, દુનિયામાં રહેલા સમસ્ત ઇંદ્ર અને મીઠ પદાર્થોના ત્યાગી કહેવાશે ?
૫. મુસાફરીમાં કોઈ વખત બીલકુલ ખાવાનું નહિ મળવાથી ભુખે રહેનારા, રીસાઈ જઈને ભુખે મરનાર અથવા બીમારીના કારણે ભૂખે રહેનારા, અગર તો વૃદ્ધાવસ્થાના કારણે નહિ પચી શકવાથી માત્ર એક જ વખત ખાનારા શું ઉપવાસ અગર એકાસણા કરનારા છે એમ કહી કહેવાશે ?
૬. નાટક જોઈને મોડી રાતે સુનારો કદાચ પથારીમાંથી ઉઠી વાગે ઉઠે તો તેને નવકારશીના અગર ચોરસીના પચ્ચ-ખખાણુનો લાલ મળી શકે ખરા ?

૭. હજારો વર્ષ સુધી દેવતાઓને આહાર ખાવાની ઇચ્છા પણ થતી નથી છતાં પણ તેમને ઉપવાસથી થતો લાભ પ્રાપ્ત થતો નથી તેમાં પણ પ્રતિજ્ઞાનો અભાવજ કારણ છે ને ?

૮. હિંસા કરનારો કસાઈ ઉઘતો હોય ત્યારે હિંસા નથી કરતો તેથી તે કાંઈ રાત્રે અહિંસક છે એમ કહી શકાય નહિં. કારણ કે તેણે હિંસાના પરિણામને પરચખ્યાણુ-દ્વારા શક્યા નથી.

૯. શક્તિના અભાવે અગર તો હિંસા કરવાના સાધનના અભાવે બધાજ અહિંસક કહેવાતા હોય તો પછી ઝાડ તો સ્થિરજ રહે છે. કાંઈપણ કોઈને નુકશાન કરતું નથી. તો પછી તેનો સ્વર્ગ અગર મોક્ષ ઝટ થઈ જવો જોઈએ. પણ તેમ બનતું નથી. તેમાં કોઈપણ કારણ હોય તો તેની અહિંસકભાવની દેખાતી સઘળી ક્રિયાઓ ઇચ્છા-પૂર્વકની નથી. પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક તેણે સઘળા પાપના સ્થાનકો ત્યાગ્યા નથી.

૧૦. અરે બધી વાત જવાબોને ! જન્મથી જ પવિત્ર જીવને જીવનારા ખુદ તીર્થંકરદેવો પણ સમસ્ત સંસારનો ત્યાગ કરતી વખતે સર્વ સાવજ્ઞ જોગ પચ્ચક્ષામી (અર્થ:— તમામ પાપકારી કાર્યોનો હું આજથી ત્યાગ કરું છું.) એ કરેમિલતેના પાઠથી સંખ્યાબંધ માનવો અને દેવો સમક્ષ પ્રતિજ્ઞા ગ્રહણ કરે છે. કહો; પ્રતિજ્ઞાની મહત્તા અને તેની જરૂરીયાત બતાવવા માટે આનાથી સચોટ પુરાવો બીજો કયો છે ? મન ચંગા તો કથરોટમે જંગા એમ બોલનારાઓના ચિત્તો તીર્થંકરદેવો કરતા અધિક

નિર્મળ હશે ! એમને ! આજની રાષ્ટ્રસરકારે પણ સત્તા ઉપર આવતા પહેલાં પ્રજાને વફાદાર બની રહેવા માટે પંદરમી ઓગસ્ટે પ્રજાસમક્ષ કરેલી સોગંદવિધિ પણ પચ્ચજખાણની મહતાને જ સાબીત કરે છે.

૧. પાણીના નળતું તેમ ઇલેક્ટ્રીક લાઇટનું કનેક્શન તમો જ્યાં સુધી કાપો નહિ ત્યાં સુધી તેનો વાર્ષિક ટેક્સ તમારે ભરવો જ પડે છે. ભલે પછી તેનો તમો ઉપયોગ નહિ પણ કરતા હો.

૨. તમોએ ભાડે રાખેલા ઘરનો કબજો તે ઘરના માલીકને સોંપો નહિ ત્યાં સુધી તેમાં તમો રહો કે ન રહો, તો પણ તેનું ભાડું તમારે આપવું જ પડે છે.

તે જ મુજબ જ્યાં સુધી તમો ભક્ષ્ય કે અભક્ષ્ય પદાર્થો કેપરની તમારી લાલસાના તારને પ્રતિજ્ઞા વડે કાપો નહિ ત્યાં સુધી તેના પાપના ભાગીદાર થવું જ પડે છે.

મનુષ્યોએ ઉપર જણાવેલ તે તે વસ્તુઓના ઉપરની લાલસાને છોડી દઈ જ્યાં સુધી પચ્ચજખાણ ક્યું નથી, ત્યાં સુધી તેઓ તેના ત્યાગી છે એમ પણ કહેવાય જ નહિ.

કોઈ માણસ તમારે ત્યાં વ્યાજ વિગેરેની વાતચીત ક્યું વિના રૂપિયા મૂકી જાય તો તેને વ્યાજ મળતું નથી, તે જગતના ભક્ષ્ય અગર તો અભક્ષ્ય પદાર્થોને નહિ ખાવાની પ્રતિજ્ઞા ધારણ નહિ કરે ત્યાં સુધી તેનું પાપ આવ્યાજ કરે છે.

કોઈ એક વ્યાપારી ચેડીનો ભાગીદાર તે ચેડીમાંથી જ્યાં સુધી પોતે છુટા થવાની નોટીસ આપે નહિ, ત્યાં સુધી

રેડીમાં થતા નફાનો અગર તો ટોટાનો ભાગીદાર જરૂર થાય છે. તેજ મુજબ જગતમાં રહેલી અનેક પ્રકારની પાપ કૃતિઓની પેઢીમાંથી આત્મા પ્રતિજ્ઞા રૂપી નોટીસ આપી છુટો થતો નથી, યાં સુધી તે પાપનો ભાગીદાર જરૂર બને છે.

ઉપરની હુદ્દીકતાથી સૌને પરચખખાણની મહત્તા સમજાઈ હશે. હવે અમે ખાતા નથી તો શા માટે જ ધા લઈએ એમ નહિ ઓલતા જેના વિના નભાવી શકાતું હોય તેવા સઘળા સદ્ય અગર અભદ્ય પદાર્થોને ત્યાગ કરવા દુઃખર કરવા સલામત છે. નરકમાં અને પશુ પક્ષીઓની યોનિમાં પરત્વર પછે તો ભૂખ-તરસ ટાક અને તકકા આદિ અનેકવિધ તકલીફો ક્યાં નથી સહન કરી ? પરન્તુ તે તકલીફોમાં ધર્મબુદ્ધિનો ઉદ્દેશ ન હોવાથી તેનાથી માત્ર અકામનિર્જરાજ થવા પામી છે. આત્માને જે લાભ થવો જોઈએ તે થયો નથી. માટે હવે મોનવ ભત્ર પામી મત પરચખખાણ તપ-જપ નિત્ય નિયમોમાં રક્ત બની તે ભવની સાચી સફળતા કરવા ભાગ્યશાળી બનો.

૬ પરચખખાણુનું ફળ

સવારના જઘન્યથી (જોછામાં જોછું) નવકારશી અને સાંજના ચઠવિહારનું પરચખખાણુ કરનારો તીર્થંચ કે નરકગતિમાં જતો નથી. અને નવકારશી આદિ પરચખખાણુ કરનારાઓને કેવો અને કેટલો સુંદર લાલ થાય છે, જે નીચેની હકીકતથી જાણી શકાયે. નારકીમાં રહેલો આત્મા અકામનિર્જરા વડે (ધર્મની લાવના વિના જે દુઃખો સહન કરવામાં આવે છે. અને તેનાથી જે કર્મો ક્ષય થાય છે તેને અકામનિર્જરા કહેવાય છે.) ખેસીતમ અને અસહ્ય દુઃખોને સહન કરવાથી સો વર્ષમાં જેટલાં કર્મો ખપાવે, તેટલા જ કર્મો માત્ર નવકારશીનું પરચખખાણુ કરનારો ખપાવી શકે છે. પોરસીથી એક હજાર વર્ષના સાર્ધ પોરસીથી દશ હજાર વર્ષના, પરિમૂઢથી એક લાખ વર્ષના, એકાસણાથી દશ લાખ વર્ષના, નિવિથી એક કો વર્ષના, એકલઠાણાથી (આ પરચખખાણુમાં માત્ર હાથ અં મોં સિવાય કેઈ અંગ હલવું ન જોઈએ, અને ઠામ ચઠવિકા કરવો જોઈએ) દશ કોડ વર્ષના એકલ દત્તથી (આ પરચખખાણુમાં પહેલી વખત જેટલું લાણુમાં પીરસાય તેટલું જ ખાઈ ઉઠી જનારું હોય છે.) સો કોડ વર્ષના, આંખીલથી એક હજાર કોડ વર્ષના અને ઉપવાસથી દશ હજાર કોડ વર્ષના કર્મો ખપાવી શકાય છે. આ પ્રમાણે એક એક ઉપવાસની વૃદ્ધિ દશ ગુણ વર્ષો વધારતા જવું. નરકના ઘોર દુઃખોના લોગ ટાળી જે કર્મો ખપે છે તેટલા કર્મોનો ઉપર જણાવેલ તપસ કરવાથી ચુરો થઈ જાય છે. માટે સુત્ર સ્ત્રી-પુરુષોએ યથાશક્તિ વ્રત નિયમો કરવા તથા કર્યાં પછી તેનું પાલન કરવા ઉદ્યમ શીલ જનવું.

૩. બાધા ભાંગી નાખવી તેના દરતા ન લેવી
હીક એમ બોલનારા મહાનુભાવો પ્રત્યે

બાધા ભાંગી નાખવી તેના દરતા ન લેવી હીક, એ વાત
થી છે. પરંતુ બાધા ભાંગી નાખવા માટે યુગુરૂઓ આપત
! નથી તેમ કાદ્યા માણસો લેતા પશુ નથી.

બાધા હંમેશા પાળવા માટેજ અપાય છે. અને લેનારાએ
! પ્રતિજ્ઞાપાલન કરવા માટે જ લે છે. વળી બાધા ભાંગ
ખવી અને બાધા ભાંગી લાય એ બે વસ્તુમાં ઘણો તફાવત
જ્યારે બાધાની વાત થાય છે, ત્યારે ઘણાં મનુષ્યો તો
આતમાં જ સાહેબ ! ભાંગી લાય તો ! એમ કહી મુઆ

પહેલાજ મોઢાણ માંડે છે. હવે લીધા પહેલાજ ભાંગી નાખવાની વાત કરનારાઓ, “રડતો જાય એ મુઝાનીજ ખખર લાવે” એ કહેવતને અસ્તિત્વ કરનારા છે. પરંતુ તેઓ સંસારના કાર્યમાં એવો કશોજ વિચાર કરતા નથી. અને તેમ કરવા જાય તો સંસારનો એક પણ વ્યવહાર ચાલી શકે જ નહિ. દાખલા તરીકે દુકાન ખોલતી વખતે દેવાળુ આવશે તો ! છોકરી પરણાવું છું તો ખરો પણ રાંડશે તો ! ઘર બાંધાવું છું તો ખરો પણ ધરતીકંપના આચકાથી પડી જશે તો ! સ્ત્રી પરણું છું તો ખરો પણ પરણ્યા પછી થોડાજ દિવસમાં મરી જાય અને બધો ખર્ચ નકામો જશે તો ! ડોક્ટર, વકીલ આદિની કીચીઓ પ્રાપ્ત કરવા હજારો રૂપિયા ખર્ચ કરીને ભણું છું તો ખરો પણ તે કીચીઓ મળ્યા પછી તરતજ હું મરી જાઉં તો બધા પૈસા અને મહેનત નકામી જાય ને ! સ્ટીમરમાં બેસી વિદાયત જાઉં અને કદાચ વચમાં જ સ્ટીમર ડુબી જાય તો ! ઉપરોક્ત સઘળા કાર્યોમાં જો આવા વિચાર કરવામાં આવે તો સંસારનું એકપણ કાર્ય બની શકશે નહિ. એવા પ્રસંગે માત્ર વર્તમાનકાળના જ સંલોગો જોવા જરૂરી છે. ભવિષ્યમાં શું થશે તેનું આપણને જ્ઞાન નથી, માટે ભવિષ્યમાં થતા વૃક્ષાન્તર શંકા માત્રથી કોઈપણ કાર્ય અટકાવી શકાય નહિ. વેપારમાં ટોટો આવશે એવી શંકાથી વેપારને જ નહિ કરનારો ધર્મ પ્રાપ્તિના લાભને મેળવી શકતો નથી. મરી જવાના ભયથી ભણતો જ નથી તે ઠાઠ રહે છે. તેજ મુજબ પ્રતિજ્ઞા ભાંગે જશે એવી ખોટી શંકાથી પ્રતિજ્ઞાને નહિ લેનારો પચ્ચખાણું (પાપના અટકાવ રૂપ) થતા લાભથી સદાને માટે વંચિત રહે છે. માટે દરેક સુસ્થ મનુષ્યે મન મજબુત બનાવી પચ્ચ

ખખાણથી થતા લાલના મર્મને સમજી પ્રતિજ્ઞા ગ્રહણ કરવામાં પ્રમાદ કરવો ઠીક નથી. બાધા લાંગી નાખવાના ઇરાદાથી બાધા લેનારો તો મૂર્ખ માણસ છે. કદાચ લીધા પછી કર્મ-વશાત્ મોહના પાસમાં ફસાઈ જઈ બાધા લાંગ થઈ જાય તો તે માણસ તો પ્રાયશ્ચિત્ત લઈ શુદ્ધ બની શકે છે. તે પોતાના શુન્દામાંથી મુક્ત થાય છે. પ્રતિજ્ઞા મનુષ્યોને અકાર્યમાંથી બચાવી લે છે. કોઈ પણ અકાર્યમાં પ્રવૃત્તિ કરવાની ભાવના-વાળો તે કાર્ય કરતા પહેલાં વિચાર જરૂર કરશે કે, મને તો આ કાર્ય નહિ કરવાનો નિયમ છે. મેં ગુરૂ સાક્ષીએ વ્રત ગ્રહણ કર્યું છે. મારાથી તે વ્રત પ્રાણાંતે પણ લાંગાયજ કેમ? વિગેરે શુભ વિચાર પ્રતિજ્ઞાવાલા માણસને આવ્યા વિના નહિ રહે. માટે પ્રતિજ્ઞાની મહત્તા સમજ્યા પછી બાધા લાંગી જાય માટે નહિ લેવી એવો જોટો નિશ્ચય કરી લેવાની જરૂર નથી. બીટકુલ બાધા નહિ લેનારો તો સઘળા પાપથી લેપાયલોજ રહે છે. જ્યારે પ્રતિજ્ઞા પાળનારો તો જ્યાં સુધી પ્રતિજ્ઞા પાળશે, ત્યાં સુધીના થયેલા લાલનો લાગી થશે. વળી તેને તે પાપનો પંશ્વાતાપ રહેશે. હાં! પ્રતિજ્ઞા લેનારાએ, તથા દેનારાએ, પ્રતિજ્ઞાના પાલનથી થતા પુણ્યને અને લાંગથી થતા પાપને સમજવાની તથા સમજાવવાની કોશિષ તો જરૂર કરવી જોઈએ. મારી બાંધી મુસલમાન કરવાની ટેવ ન રાખવી.

૮. તપનું મહાત્મ્ય

કર્મ ખપાવે ચીકણા, ભાવ મંગળ તપ
પચાસ લખિ ઉપજે, જય જય તપ ગુણ

અનાદિ અનંતકાળથી કર્મને વિવશ બને
સમસ્ત પ્રાણીઓને આધિ વ્યાધિ અને ઉપા
તાપની અસહ્ય પીડા અર્પણ કરનારા ચતુર્વિધગ... ૨
રમાં દીર્ઘ પરિભ્રમણ પછી મહાન્ પુણ્યોદયથી કવચિત્
માનવદેહની પ્રાપ્તિ થાય છે. જે માનવભવ, ધર્મ મંગળની
આરાધના માટેની સુંદર અને સોનેરી તક ગણાય છે.

જગતના સર્વ મંગલોમાં ધર્મ એજ ઉત્કૃષ્ટ મંગળ છે. જે વાતની પુષ્ટિમાં દશવૈકલિકસૂત્રના કર્તા આચાર્ય લગવાનું શ્રી શયંભવસૂરીશ્વરજી મહારાજ કરમાવે છે કે ધર્મો મંગલ કિંટું અહિંસા સંજમો તવો અર્થાત્ ધર્મ એ સર્વ શ્રેષ્ઠ મંગળ છે. અને તે ધર્મ અહિંસા, સંયમ અને તપ સ્વરૂપ છે. અહિંસા અને સંયમના પાલનમાં પણ તપનોજ સુંદર ટેકો છે. શિક્ષા કર્મનો નાશ કરવા માટે તપ એ એક રામળાણી ઇલાજ છે. તેજ ભવમાં જેમનો મોક્ષ નિશ્ચિત થઈ ચૂક્યો છે, એવા શ્રી પરમતારક તીર્થંકર દેવો પણ મોક્ષ ભય ત્યાં સુધી તપનો માદર કરે છે. પાંચ ઇંદ્રિયો રૂપ અશ્વોને વશ કરવા માટે તપ એ એક સુંદર લગામ છે. ચિત્તની સમાધિ અર્પી સમસ્ત કર્મોનો નાશ કરી આત્માના મૂળ ગુણોને પ્રગટ કરી નિર્વિઘ્નસ્થાને કોઈ પહોંચાડનાર હોય તો તે એક તપ છે.

અઢાર હજાર સાધુઓમાં શ્રી નેમનાથ લગવાને શ્રી ઢંઢણ-કુમારને પ્રથમ નંબર આપ્યો હોય તો તેમાં પણ તેમનું દુષ્કર તપજ દારણ છે. જંઘાચારણ અને ત્રિઘાચારણ મુનિઓને તંત્રીશ્વરદ્વિપ સુધી ઉડીને જવાની શક્તિ અર્પણ કરનાર કોઈ હોય તો તે પણ તપજ છે. સનતકુમાર ચક્રવર્તીના શુકનાં સ્પર્શમાં પણ સરેલી આંગળીને સુવર્ણ સમ ઝનાવવાની તાકાત પ્રાપ્ત કરાવી હોય તો તે તપે જ કરાવી છે. દૃઢપ્રહારી અને અભૂત માળી જેવા ઘોરહિંસક આત્માઓનો ઉદ્ધાર કરનાર કોઈ હોય તો તે તપ જ છે. ખૂદ મહાવીર પરમાત્માએ ધન્ના અણગારને કેટલુંદો અણગાર ગણ્યો હોય તો તેમાં પણ તપ જ નિમિત્ત છે. પરમ તીર્થંકરના વજ્રર શ્રીમાન્ ગૌતમસ્વામીએ ખીરના પાતરામાં અંગુઠો રાખી પંદરસો તાપમને પારણું કરાવવાની

અપૂર્વ લગ્નિ પ્રાપ્ત કરી હોય તો તે નમના પ્રભાને જ. તરફ
જેટલા યજ્ઞોગાન ગાઈએ તેટલા જોયા છે. તેનશામ્યકરે
અનેક પ્રકારના તોરે કર્યાગયા છે. તેમાં શ્રી વર્ધમાનત
અને શ્રી સિદ્ધગઢમહારાજની નવપદની જોણીની આરાધ
અગ્રસ્થાને ગણાય છે. આ જાને તપોનો પ્રચાર આગે અને
શહેરમાં અને ગામડાઓમાં ગઈ રહ્યો છે. જે તપ
ભાવપૂર્વકના આરાધનાથી શ્રીચંદ્રકેવળી અને શ્રી શ્રીપા
મહારાજ માનવભાવની આથી સફળતા સાધવા ભાગ્યશાળ
જન્યા છે.

અનાદિકાળથી આત્મા સાથે લાગેલા કર્મ કર્યારાને મ
કરનાર અને સર્વ દુઃખોનો અંત કરનારા એ તપોની મું
આરાધના કરે, કરાવે અને કરનારની અનુમોદના કરે. છે
તમારા વૈભવવિલાસોના ભોગવટા માટે જારમહીને થતા અ
જક ખર્ચામાંથી થોડું ઘણું જગ્યાવી તે તપોની જ્યાં આરાધ
કરાવવામાં આવતી હોય તેવી સંસ્થાઓમાં, અદારપાપસ્થા
કેને સેવીને ઉત્તમ કરેલી લક્ષ્મીનું દાન કરવા તમારે ઉ
હાથ લાંબાવો.

૯. જ્ઞાન ક્રિયાભ્યામ્ મોક્ષઃ

સમુદ્ર, સરોવર કે નદીને તરી જવા માટે જેમ જે ભુલ્લ-
જોની આવશ્યકતા રહે છે, તેમ સંસાર સમુદ્રને તરવા માટે
જ્ઞાન અને ક્રિયાની પણ આવશ્યકતા છે. એ બન્ને વસ્તુઓનો
સુમેળ જ મોક્ષ નગરીનો મેળ કરી આપે છે.

એક-બીલતથી નિરપેક્ષ રહેલા જ્ઞાન અને ક્રિયા ધાર્યું
ક્ષમ આપી શકતા નથી માટે જ જૈન શાસ્ત્રકર્તાએ જ્ઞાનક્રિયા-
ભ્યામ્ મોક્ષઃ એ અટકા અને ત્રિકાળ અબાધિત સિદ્ધાન્તને
મોક્ષપ્રાપ્તિના ઉપાય તરીકે વર્ણવ્યો છે. હા ! કર્મવશાત્ પ્રમા-
દને આધીન બનેલા આત્માઓ સમ્યગ્જ્ઞાનને ન ભણી શકે
અગર તો વીતરાગ પ્રરૂપીત ક્રિયાકાંડોને આવરી ન શકે એ
તો બનવા ભેગ છે. પરંતુ જેઓ માત્ર જ્ઞાનનયને જ વળગી
ક્રિયાનયની, અને ક્રિયાનયને વળગી જ્ઞાનનયની અવગણના કરે
છે, તેઓ તો એકાન્તે મિથ્યાદષ્ટિ બની, અજ્ઞાની જનતાને
મિથ્યા માર્ગ ઉપર જ ઘસડી જવાનો બાલીશ પ્રયત્ન કરી
રહ્યા છે. એમ કહીએ તો તેમાં કશું જ ખોટું નથી. સામાન્ય
બુદ્ધિથી પણ તેઓ જો વિચાર કરશે તો તેમને માલુમ પડશે
કે જ્ઞાન તો આત્મામાં રહેલા કર્મ કચરાને બતાવનાર છે.
બ્યારે ક્રિયા તે કર્મ કચરાને દૂર કરનાર છે. એટલે જ્ઞાનનું
કાર્ય અલગ છે, અને ક્રિયાનું કાર્ય પણ અલગ છે. જેમ
રસોઈ બનાવવાના જ્ઞાનવાળો જ્યાં સુધી રસોઈ પકાવવાની
ક્રિયા નહિ કરે ત્યાં સુધી માત્ર જ્ઞાનથી તેની કુધા દૂર થતી
નથી. માર્ગને બાજુનાર જ્યાં સુધી ચાલવાની ક્રિયા કરે નહિ
ત્યાં સુધી ચોતાના ઇષ્ટસ્થાને પહોંચી શકતો નથી. તરવાના

જ્ઞાનવાળો પાણીમાં પડ્યા પછી હાથ પણ હટાવવાની ક્રિયા કરે નહિ તો નરે તો નહિ પણ ફૂળે તો જરૂર. દાવાના જ્ઞાનને ધારણ કરનારા જ્યાં સુધી દવા ખાય નહિ ત્યાં સુધી રોગ સુકત થતા નથી. જંગલના દાવાનલમાં સપડાગેલો આંધળો અને લાંગડો એ જો જ્યાં સુધી અરસપરસ ભેગા ન થાય ત્યાં સુધી જેમાંથી એકપણ તે દાવાનળમાંથી પોતાનો બચાવ કરવા સમર્થ થતા નથી. કારણ કે લાંગડો દેખે છે પણ ચાલી શકતો નથી. આંધળો ચાલી શકે છે પણ દેખી શકતો નથી. પરંતુ આંધળાના ખભા ઉપર લાંગડો બેસી જાય, અને લાંગડો જે રસ્તો જતાવે તે રસ્તે આંધળો ચાલ્યા કરે તો બન્નેજણ દાવાનલના હુઝમાંથી સુકત બની શકે છે. જ્ઞાન લુલુ છે, અને ક્રિયા આંધળી છે. પણ જે જીવનમાં તે બન્ને એકત્ર રહે છે, તેજ જીવન સંસારરૂપ દાવાનલના હુઝમાંથી બચી જાય છે. પરંતુ જ્ઞાનને જ પસંદ કરનારો, જ્ઞાનની જ પુષ્ટિ કરી ક્રિયાનો તિરસ્કાર કરે અને ક્રિયાકાંડનો શોષીત ક્રિયાની પુષ્ટિ કરી જ્ઞાનનો તિરસ્કાર કરે છે, તેવા આત્માઓ આ સંસાર સમુદ્રમાં ભટક્યા જ કરે છે. અરે ! જ્ઞાન તો કોઈ પાસે ઉછીનું પણ લેવાય છે અર્થાત્ જ્ઞાન તો બીજનું પણ કામમાં આવે. પરંતુ ક્રિયા તો પોતે જ કરવી પડે છે. કોઈ ગામમાં જવા માટે રસ્તાનું તો જ્ઞાન કોઈ પણ કરાવી શકે છે. પરંતુ ત્યાં પહોંચવા માટે ચાલવાની ક્રિયા તો દરેકને પોતે જ કરવી પડે છે.

વળી ચારિત્રવિનાના જ્ઞાનીને તો શાસ્ત્રકારોએ નીચેના શ્લોકમાં ગર્દભની ઉપમાં આપી છે. કહ્યું છે કે—

જહાં સ્વરો ચંદનભારવાહી, ભારસ્ત્ર ભાગી નહુ ચંદનસ્ત ।
 एवं સુ નાળી ચરણેણ હીણો, નાળસ્ત્ર ભાગી નહિ સુગાંધ ॥

અર્થાત્—ચંદનના (સુખડ) ભારને વહન કરનારો ગર્દભ, ચંદનનો ભાગી નથી. પરંતુ ભારનો જ ભાગી થાય છે. તે જ મુજબ ચારિત્ર વિનાનો જ્ઞાની માત્ર જ્ઞાનનો જ ભાગી થાય છે, પરંતુ સદ્ગતિનો ભાગી થતો નથી.

હુંકમાં આટલું જણાવવું જરૂરી છે કે ક્રિયાકાંડ કરવામાં પ્રમાદી અને એટલી આત્માઓથી તે તે શુભ ક્રિયાઓનો અમલ ન થઈ શકતો હોય તો પોતાની જાતને દુર્ભાગી સમજી ચુપ બેસી રહેવામાં વધુ હકાપણ છે. પરંતુ અજ્ઞાન જનતાને વીતરાગ-પ્રણીત ધર્મ અનુષ્ઠાનના આચરણથી ખસેડી દઈ સ્વયં દુર્ગતિમાં પડી અન્યને દુર્ગતિના ગહરાખાડામાં પટકવાના પાપમાંથી મુક્ત બને એ જ હિતકર છે.

૧૦. વિધિ તરફ ખ્યાલ રાખો.

જેમ કોઈ માણસ પાંચસો સાતસો રૂપિયા ખર્ચાને વરો જમાડે. પરંતુ માત્ર મીઠા મરચાની કસર કરી રસોઈને બગાડી નાખે છે. અને તેથી જ જમનારાઓ તરફથી સારી રકમનો વ્યય કરવા છતાં તે જશને પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી. તે જ મુજબ ઘણા મનુષ્યો પ્રતિકમણ, સામાયક, પૂજા અને પૌપધ આદિ પવિત્ર ક્રિયાઓ ભાવપૂર્વક કરતાં હોવા છતાં, કાંતો અજ્ઞાનતાના કારણે, કાંતો પ્રમાદ વશ બની જરૂરી વિધિ વિધાન નહિ સાચવી શકવાથી તે શુભ અનુષ્ઠાનોનું સંપૂર્ણ કળ તેઓ પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી. જે નીચેની હકીકત ઉપરથી જાણી શકાયે.

નાના અગર મોટા ઘણા ભાઈઓ પ્રતિકમણમાં અગરતો પૌપધમાં માત્ર (લઘુનીતિ) કરવા માટે માત્ર માથા ઉપર કટામણું ઝોલીને આઢ્યા બદલ છે, જે તદ્દન અનુચીત ગણાય.

૧. બનતું નથી એમ નહિ બોલો પણ કરવું નથી એમ બોલો.

તપ, જપ, વ્રત, પરચખાણ, સામાયક, પ્રતિક્રમણ દે
વિધ આદિ ધર્મ ક્રિયાઓનો અમલ કરવા માટે જ્યારે જ્યારે
કેતચિંતકો તરફથી તેમના સમાગમમાં આવનારાઓને કહે-
માં આવે છે, ત્યારે ત્યારે મોટે ભાગે તેમના તરફથી એકબી
વાળા મળે છે અને તે એ કે હમારાથી બનતું નથી. આ
મનો તદ્દન પોકળ અને લુલો બન્યાવ છે. કારણ કે તેવું
લાનારાઓ ઉપરોક્ત ધર્મક્રિયાઓ કરતા પણ સંસારની
નેકવિધ કષ્ટવાળી ક્રિયાઓ ક્યાં નથી કરતા ? શું ટાઇફોડ
વરમાં દિવસોના દિવસો મગના પાણી ઉપર નથી રહેતા ?
પછી તપ-જપ કરવામાં શો વાંધો આવે એમ છે ? અમુક
ભારીના પ્રસંગે વૈદ્ય કહે તો તે પદાર્થો ખાવાના છોડી દે છે
નહિ ? તો પછી ધર્મશુદ્ધિના કહેવાથી કંદમૂળ આદિ
ભક્ષ્ય પદાર્થોને તિલાંજલિ આપવામાં શી હરકત આવે એમ
? પૈસાના લોભને ખાતર દેવી દેવતાઓની સેવા તનમનથી
છો તો પછી આત્માની સુકૃતિને ખાતર વીતરાગ દેવની
જ તો દૂર રહી પણ શું દર્શન પણ ન થાય ? નિંદા,
પ્રહી અને ગપ્પાસપ્પા મારવાનો સમય મળે છે તો શું
મીનીટનું એક સામાયક કરવાનો સમય નથી મળતો ?
જ્ય પચ્ચીશનો પગાર આપનાર શેઠની આજ્ઞા અડધી રાતે
પાવવા તૈયાર થાઓ છો તો શું દેવ અને શુદ્ધિની શક્ય
પાનાઓનું પાલન ન થાય ? સુપરટેકસ, ઈન્કમટેકસ અને
ટરટેકસ આદિ અનેક ટેકસોના પૈસા ખુશીથી ભરાય છે, તો
શી ધર્મના ખાતાના લાગાઓ આપવામાં કેમ આનાકાની

થાય છે ? આથી જો સિદ્ધ થાય છે કે સંસારની અનેકવિધ ક્રિયાઓ કરે છે તેમ ધર્મની ક્રિયાઓ પણ કરવી હોય તો થઈ શકે છે. માટે જ કહેવું પડે છે કે જનતું નથી એમ નહિ જોલો, પણ કરવું નથી એમ જોલો.

૧૨. દ્વિદળ (વિદળ) નું સ્વરૂપ

દ્વિદળ એટલે જેની બે ફાડ થાય તેવા વાલ, વટાદ મગ, અડદ, તુવેર આદિ સઘળા કઠોળો ગણાય છે. જેમાં તેલ નીકળતું હોય, અને બે ફાડ થતી હોય તો તે કઠો કહેવાતું નથી. જેની બે ફાડ થાય એવા સઘળા કઠોળના શ સાથે અગર જે વસ્તુમાં કઠોળ આવતું હોય તે સઘળી વ સાથે કાચું હંધ, કાચું દહીં અને કાચી છાશ (કાચી એટ ગરમ કર્યા વિનાની) ખાય શકાય નહિ. જો જનને સા ખાવામાં આવે તો અસંખ્યાતા બે ઇંદ્રિયવાલા જીવો ઉત્પ થાય છે; અને તે જીવોની હિંસાનો ભાગીદાર તેવી વર ખાનારો થાય છે, માટે તે જનને ભેગા ન ખવાય તે માટે ખાસ ઉપયોગ રાખવો, અને જીભનો ચટાકો જરા ઝોાં કરવો. જેથી અસંખ્યાતા જીવોની હિંસાથી બચી જવાશે. ઘણા જગ્યાએ શીખંડ સાથે વાલની દાળનું શાક કરવામાં આવે છે. ખીચડી સાથે કાચું હંધ કાચી છાશ ખાવામાં આવે છે, જે તદ્દન અનુચિત કહેવાય. કાંતો અજ્ઞાનતાને લીધે, કાંતો જીવોનો સ્વાદથી, કાંતો માત્ર ઉપયોગની ખાતરીને લીધે નાહક હિંસાના ભાગીદાર થવું પડે છે, માટે કઠોળ સાથે અગર કઠોળવાળી વસ્તુઓ સાથે દહીં, હંધ અને છાશ ખાવાની ઇચ્છાવાલાએ તે ત્રણે વસ્તુ ત્યાં મુધી આંગળી દાઝે એવી ગરમ ન થાય ત્યાં

માર્ગિક વાતનું સ્વરૂપ

ત્રીજી સુધીનું જીવન નિરાસંભવજી અતીત થાય છે. ત્રીજી
વત આવક સામાયિક કરે તેટલી વળત તે સાધુ જેવો ગણાય
. ૭ જીવની કાયના કુટામાં દુસામેતા જીવનને સામાયિકનું
કુદર મત "સાધુ જેવો" એ પદની ઉપમા સમર્પણ કરે છે.
એક સામાયિક કરનારને કેટલું પુણ્ય થાય છે. તેની નોંધ લેતાં
શાસ્ત્રકર જણાવે છે કે—

દિવસે દિવસે ભવ્યં, દેર્ઘ મુવળ્લસ સ્વદિયં પ્મો ।
પ્મો પુળ સામાય્યં, કરંદે ન પહુળ્લ તસ ॥

અર્થ—એક માણસ રોજને રોજ એક લાખ ખાંડી સોનું
દાન આપે અને બીજો એક માણસ રોજ સામાયિક કરે તો પણ
દાન આપનારો સામાયિક કરનારની તોલે આવી શકતો નથી.
અર્થાત્ દાન આપનારના કરતા સામાયિક કરનારો વધી જાય છે.
એજ વાતની પુષ્ટિ કરતા શ્રી ધર્મસિંહ મુનિશ્રી સામા-
યિકની સજ્જાયમાં કરમાવે છે કે—

શ્રી વીર મુજે ધ્રુમ ઉચ્ચરે, શ્લેષિકરાય પ્રત્યે જાણ લાલ રે,
લાખ ખાંડી સોના તણી, દીએ દાન દિન પ્રત્યે લાલ રે.
લાખ વરસ લગે તે વળી, એમ દીએ દ્રવ્ય અપાર લાલ રે;
એક સમાયકને તોલે, ન આવે તેક લગાર લાલ રે.

વળી એક સામાયિક કરનાર જાણું કોઈ જોગણસાં લાખ
પચીસ હજાર નવસો પચીસ પચોપમશી (એક પચોપમ
સત્રિ અને દિવસના ચોસહમાં ત્રીસ સામાયિક ગણાય છે.
એટલે પોપધ કરનારને તેનાથી ત્રીસગણું પુન્ય અને આયુષ્ય
સમજી લેવું.

એક પૈસો આપ્યા વિના જે સામાયિક લાભ ખાંડી મેળું
આપ્યા જેટલું પુણ્ય અર્પણ કરે છે, અને તપ, જપ જેવી
કષ્ટવાળી ક્રિયા કર્યા વિના દેવતાના સુંદર આયુષ્યને ણંધાવે છે.
એવા સામાયિક અને પૌષાધમ્મતને અક્ષલવાળા મનુષ્યો કહી
જતા નહિ કરે. ઘણા અજ્ઞાની મનુષ્યો ઉપરોક્ત મ્મતની કીર્તિ
અને મહત્તા નહિ સમજતા હોઈ પોતાના અમૂલ્ય દુર્ગમને ખાવા-
પીવામાં, ગપ્પા-સપ્પામાં નિંદા-કુથલીમાં અને રગડા-ઝમ્મડામાં
રંગ-રાગમાં વેકડી નાંખે છે. તે સમય નિર્થક જાય છે; એટલું
જ નહિ પણ પાપનો ખોળો શિરે વધારતો જાય છે. માટે
સુર શ્રાવક-શ્રાવિકાઓએ નાહક તે સમયને પાપ કાર્યવાહીમાં
ન શુભાવતા સામાયિક કરવાદ્વારા સફળ કરવો જરૂરી છે.

સામાયિકમાં કરેમિલતેનું પરચખખાણ કરાવવામાં આવે
છે. તે પરચખખાણમાં જ્યાંસુધી હું સામાયિકના નિયમમાં છું
ત્યાં સુધી પાપના કાર્યો નહીં કરું એમ પોતે કબુલ કરે છે.
આ શરત કરીને બેઠા પછી જે માણસો સામાયિકમાં રાજકથા,
લોજનકથા આદિ વિકથાઓ કરે છે, અન્યની નિંદાનું સૂત્ર લઈ
બેસે છે, મનમાં કોઈનું બુદ્ધિ ચિંતવે છે, સામાયિક લઈ આમ-
તેમ રખડી છવેની હિંસાનું ભાન રાખતો નથી તે માણસો
શુદ્ધ સાક્ષીએ અગર તો પોતાની આત્મસાથે કરેલ શરતથી
બ્રહ્મ થાય છે. માટે તેમ નહિ કરતાં સમતાપૂર્વક વિધિવિધાનને
સાચવી સામાયિક કરવા ભલામણ છે.

કેટલાક આત્માઓ દીર્ઘ દંષ્ટિના અભાવે એમ પણ કહે છે
હમો સામાયિક તો કરીએ છીએ; પરંતુ સંસારના રંગ
રાગમાં હમાડું ચિત્ત તો ચોંટેલું જ રહે છે. વારંવાર મન તો

ખાહાર લખ્યા જ કરતું હોય તો તેવી સ્થિતિમાં કરેલા સામાયિકની કીમત શી ? માટે એના કરતા તો ન કરવું સાડું.

ઉપર મુજબ દલીલ કરનારાઓએ એ વિષે લાંબો વિચાર કર્યો નથી. અવિધિથી કરવા કરતા નહિ કરવું એ શ્રેષ્ઠ એને તો સર્વજ્ઞ ભગવાન શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ (ઉત્સૂત્ર વચન) વચન કહે છે. કહ્યું છે કે—

અવિહિકયા વરમકયં, ઉસ્સવયણં વયંતિ સન્વણ્ણુ ।

પાયચ્છિતં જમ્હા, અકણ ગુરૂયં કણ લહુયં ॥

અર્થ—અવિધિએ કરવા કરતાં ન કરવું એ સાડું એને સર્વજ્ઞ ભગવાન ઉત્સૂત્ર ભાષણ કહે છે, કારણ કે અવિધિથી જે કરે છે એને લઘુ પ્રાયશ્ચિત આવે છે. જ્યારે જે ણીલકુલ કરતો જ નથી તેને મોટું પ્રાયશ્ચિત લાગે છે.

ઉપરના પ્રલોકમાં અવિધિ થતી હોય એટલે કેાઈ ધર્મ કાર્ય ન જ કરવું એવું ફરમાન નથી. પરંતુ ક્રિયાને ચાલુ રાખી, અવિધિને દૂર કરવા પ્રયત્ન જરૂર કરવો.

વળી શરૂઆતમાં કેાઈ પણ કાર્ય સીધું ઉતરતું જ નથી. પ્રથમ તો તે કાર્યમાં અનેક સ્ખલનાઓ માલુમ પડશે. પરંતુ લાંબા સમય પછી તે કાર્ય પાછળ કરેલી પ્રેકટીસ, આપેલો સમયનો લોગ અને અવિધિ દૂર કરવાની કાળજી, તે કાર્યને પરિપૂર્ણ બનાવશે. જો તમે અવિધિના કાર્યને જ કરવાનું છોડી દેશો તો સંસારનું પણ એક કાર્ય થશે નહિ. છોકરો એકઠો શીખવા જાય છે, ત્યારે શરૂઆતમાં ઘણા દિવસ તો લીસોટા કાઢી માત્ર સ્વેટ ઉપર કાતરાજ પાડે છે. જો તેને તેમ કરતા અટકાવશો તો તે છોકરો આગળ કદી ભણી શકશે.

નહિ. છોકરી રોટલી વણતા શીખે છે. ત્યારે શરૂઆતમાં તો વાંકીચૂકીજ થાય છે. પણ જો તે કામ તે આણુ રાખે તો સીધી રોટલી વણવાની કુશળતા પ્રાપ્ત કરી શકે. પરંતુ શરૂઆતની અવિધિથી કરી જઈ રોટલી વણવાની ક્રિયાને છોડી દે તો તે વિષયમાં બીજકુલ મૂર્ખ જ રહે. તેજ મુજબ ધર્મની ક્રિયામ પણ સમજવું. જેમ જેમ ધર્મની ક્રિયા કરતા જશે તેમ તેમ તમોને તેમાં પ્રેમ ઝામતો જશે. અને ધીમે ધીમે મન પાસ્થિર બનતા વિલંબ નહિ થાય, માટે ચિત્ત ન ચોટે તો પાસામાયક આદિ ધર્મ ક્રિયા છોડી દેવી નહિ. છેવટ ૪૮ મીની સુધી સામાયક કરનારો છ જીવની કાયની થતી હિંસાથી ધર્મી જ નાથ છે. માટે ગમે તેવા સંલોગોમાં પણ સામાયક કરવાનું આણુ રાખશે તો છેવટ તમારું સામાયિક પુણીયા શ્રાવણે બુનની જતા વાર નહિ લાગશે. માટે દિવસમાં ગમે ત્યાં કુરસાદ કાઢી ઓછામાં ઓછું એક સામાયિક અને પર્વતિથી પોષધવ્રત કરવા ભાગ્યશાલી બનવા ભલામણ છે.

૧૫ ઉપધાનની આવશ્યકતા

વ્યવહારમાં પાણુ જેમ મંત્ર તન્ત્ર અગર જન્ત્રને સાધ માટે અમુક દિવસ, અમુક સ્થળ અને તેને અંગેના વિધિવિધાનીની આવશ્યકતા રહે છે. જ્યારે તે મંત્રોને શરૂ કરવાની વિધિ મુજબ ક્રિયાકાંડ કરી સાધવામાં આવે છે ત્યાં ને કળાદાયી બને છે. તેજ મુજબ ગાયધર મહારાજ રાજાનાવશ્યકતામાં આવતા મંત્રો પાણુ મંત્ર સ્વરૂપ છે. દુન્યવી મંત્રો અદિના વિધિને દૂર કરે છે. જ્યારે રાત્રમાં ગુપ્ત અવિદ્ય મંત્રોને મેલવિધિને દૂર કરે છે. દ્રવ્યવિધિને

ઉપધાનની આવશ્યકતા

કરનારા મંત્રો માટે પણ જ્યારે અમુક સાધનાની જરૂર રહે છે તો પછી આત્માસાથે લાગેલા અનાદિના મોહવિષને દૂર કરનાર આવશ્યક સૂત્રોની સાધના માટે પણ તપશ્ચર્યા આદિ વિધિ વિધાનની આવશ્યકતા ન હોય એમ બને જ કેમ ?

એમ મુનિરાજેને આચારાંગ આદિ સૂત્રોનો અભ્યાસ કરવા માટેની લાયકાત-યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરવા માટે યોગ વહનની ક્રિયા કરવી જરૂરી છે, તેમ શ્રાવક શ્રાવિકાઓને આવશ્યક ક્રિયામાં આવતા સૂત્રોની આરાધના કરવા માટે ઉપધાન તપ કરાવવામાં આવે છે. ઉપધાન તપની ક્રિયા ક્યાં સિવાય નવકાર આદિ સૂત્રોનું ગણવું લણવું વિધિસરનું કહેવાતું નથી. જો કે યધા શ્રાવક શ્રાવિકાઓ ઉપધાન તપ કરવા સમર્થ હોતા નથી અને તેથી તેઓ તે પવિત્ર સૂત્રોના પઠનથી અને પ્રતિક્રમણ આદિ ક્રિયાથી વંચિત ન રહી જાય એ હેતુથી ઉપધાન તપ ક્યાં સિવાય પણ તેની લણવા ગણવાની અવિધિને નભાવી લેવામાં આવે છે. પરંતુ શક્તિસંપન્ન મનુષ્યોએ તો જીવનમાં આ ઉપધાન તપ એ કાંઈ કપોલ કલ્પીત વસ્તુ નથી. પરંતુ તે શાસ્ત્ર સિદ્ધ છે, જે મહાનિશ્ચયસૂત્રના ત્રીજા અધ્યયનમાં જણાવેલ પાઠથી સાબીત થયે.

જે કેદઃ અણુવહાણેણં સુપસત્યં નાણં અહીયંતિ અજ્ઞા-
વયંતિ વા અહીયંતેઽવા અજ્ઞાવયંતેઽવા સમણુજાણંતિ
તેણં મહો પાવકમ્મે મહત્તી સુપસત્ય નાણસ્સાસાયણં પકુવ્વંતિ ॥

અર્થ—જે કોઈ અતિ પ્રશસ્ત જ્ઞાનને ઉપધાન તપ ક્યાં વિના લણે અથવા અન્યને લણાવે તથા લણનારની અને

અર્થ—દારૂ, માંસલક્ષણુ, રાત્રિભોજન અને જમીનકંદર
લક્ષણથી નરકમાં જવાય છે અને તેને છોડી દેવાથી સાર
પ્રાપ્ત થાય છે.

चातुर्मास्ये तु संप्राप्ते, रात्रिभोज्यं करोति यः ।
तस्य शुद्धिर्न विद्येत, चान्द्रायणशतैरपि ॥ ८ ॥

અર્થ—ચાતુર્માસ આવે છતે જે રાત્રે ખાય છે તે
સોંકડો ચાન્દ્રાયણ તપથી પણ શુદ્ધ થતી નથી.

માર્કણ્ડ પુરાણ—

अस्तं गते दिवानाथे, आपो रुधिर मुच्यते ।
अन्नं मांसं समं प्रोक्तं, मार्कण्डेण महर्षिणा ॥ ९ ॥

અર્થ—સૂર્ય અસ્ત થયા પછી પાણી પીવું તે
ખરાખર છે અને અન્ન ખાવું તે માંસ ખરાખર છે,
માર્કણ્ડ ઋષિએ કહ્યું છે.

પદ્મ પુરાણ—

मृते स्वजनमात्रेपि सूतकं जायते किल ।
अस्तं गते दिवानाथे, भोजनं क्रियते कथम् ॥ १० ॥
उदकमपि न पातव्यं, रात्रवत्र युधिष्ठिर ? ।
तपस्विना विशेषेण, गृहिणा तु विवेकिना ॥ ११ ॥

કોઈ સ્વજન માત્ર મરી જાય છે તો સુતક આવે ।
હી સૂર્ય અસ્ત થયા પછી ભોજન કરાય જ કેમ ?

હે યુધિષ્ઠિર ? વિવેકી ગૃહસ્થીએ તથા તપસ્વીએ તો
સ્ત્રીને પાણી પીવું ન જોઈએ.

૧૮. તેને જ ધન્ય અને સર્વોદય દિન સમજાવો.

૧ શગ અને દેવ નાગના બે મહાન શત્રુઓના વિરોધે શ્રી
જિનેશ્વર દેવને જ દેવ તરીકે માનવાની જે દિવસે આત્મા
કથુલાત આપે તે જ દિવસને ધન્ય દિન સમજાવો.

૨ અહિંસા, સત્ય, અયોર્ય, પ્રદાન, અપરિગ્રહ એ પાંચ
મહાવ્રતોનું પાલન કરનારા અને રાત્રિ ભોજનના ભાગ
શુદ્ધિને જ જે દિવસે આત્મા શુદ્ધ તરીકે સ્વીકારે તે
દિવસને ધન્ય દિન સમજાવો.

૩ છોટા અગર મોટા, સહેલ, કે નિર્દોષ, સ્થાયર કે
જીવ માત્રની દયા કરવાના હિંદીમને વગાડનારા વીતર
કથીત ધર્મને જે દિવસે આત્મા ધર્મ તરીકે માનવ
પણુ (પ્રતિજ્ઞા) લેશે તે જ દિવસને ધન્ય દિન સમજાવો.

૪ યજ્ઞ જગતના નામ, દેવાધિદેવ, શ્રી જિનેશ્વર દેવેના દર્શનથી નેત્ર અને પૂજનથી હસ્ત જે દિવસે પવિત્ર બને તે જ દિવસને ધન્ય દિન સમજાવે.

૫ સાધુતાની સુંદર ઉપમાને સમર્પણ કરનાર તેમ જ સમતાનું સુંદર ગિરણ દેનાર એવું સામાયક જે દિવસે થાય તે જ દિવસને ધન્ય દિન સમજાવે.

૬ સ્વ હિતમ્ (અડાઈ) અને અન્યનો અપદમ્ (હલકાઈ) બોલવાની અધમ પ્રવૃત્તિને જે દિવસે તિતાંજલિ આપશે તે જ દિવસને ધન્ય દિન સમજાવે.

૭ સર્વ પાપ સ્થાનકોમાં અગ્રેશ્વર ગિર્યાત્વ નામનું પાપ સ્થાનક જે દિવસે તમારી પાસેથી વિદાયગીરી માંગી લે તે જ દિવસને ધન્ય દિન સમજાવે.

૮ મોહ માયાના કુપમાં નખરીખ ડુબેલા પ્રાણીને બદાર ખેંચી કાઢનાર શ્રી વીતરાગ પ્રભુની વાણી જે દિવસે ઠણું-ગોચર થાય તે જ દિવસને ધન્ય દિન સમજાવે.

૯ સર્વ દાનોમાં શ્રેષ્ઠ એવું સુપાત્રદાન દેવાનો શુભ અવસર જે દિવસે પ્રાપ્ત થાય તે જ દિવસને ધન્ય દિન સમજાવે.

૧૦ પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયોનો શુભામ બનેલો આત્મા જે દિવસે તે ઇંદ્રિયોને પોતાની શુભામડી (દાસી) બનાવે તે જ દિવસને ધન્ય દિન સમજાવે.

૧૧ અનંતી સદીઓથી દુરાચારની ગંધાતી ગટરમાં સ્નાન કરી રહેલો આત્મા જે દિવસે સહાચારના નિર્ગળ સોતમાં સ્નાન કરતો થાય તે જ દિવસને ધન્ય દિન સમજાવે.

૧૯ માનવ જન્મ એટલે:—

- ૧ માનવ જન્મ એટલે—મુક્તિપુરીમાં દાખલ થવા માટેનો મુખ્ય દરવાજો.
- ૨ માનવ જન્મ એટલે—જન્મ અને મરણનું સહીસલામત રીતે આપરેશન કરનારી એક દિવ્ય ડીસ્પેન્સરી. (Dispensary)
- ૩ માનવ જન્મ એટલે—ધર્મનો વ્યાપાર કરવા માટેનું એક લાવ્ય પોર્ટ. (Port)
- ૪ માનવ જન્મ એટલે—છવ આદિ અગાધ તત્ત્વજ્ઞાનનું સુંદર શિશુલુ આપનાર એક મહાન્ કોલેજ. (College)
- ૫ માનવ જન્મ એટલે—મોઢ રાજાએ કળજે કરેલી આત્માની અદ્ભુત સંપત્તિને તેની સાથે કાયદેસર લડી લઈ તે સંપત્તિને પાછી વાળનાર એક બાહોશ બેરીસ્ટર. (Barrister)
- ૬ માનવ જન્મ એટલે—દીવ્ય વૈભવોના લોકતા દેવ દાનવોથી પણ પળે પળે ઈચ્છાતી એક અપૂર્વ વસ્તુ.
- ૭ માનવ જન્મ એટલે—અપાર સંસાર સમુદ્ર તરવા માટેની એક મહાન અને મજબુત સ્ટીમર. (Steamer)
- ૮ માનવ જન્મ એટલે—શાશ્વત (Permanent) શાન્તિ અર્પણ કરનાર એક લાવ્ય શાન્તિનીદેતન.
- ૯ માનવ જન્મ એટલે—આત્મામાં રહેલાં સાચા વિજ્ઞાનના અપૂર્વ ખજાનાને પ્રગટ કરી આપનાર સાચો સાયંટીસ્ટ.

- ૧૦ માનવ જન્મ એટલે—માત્ર એક જ સમયમાં ગ્રહોના ચોજન દ્વર રહેલી શીવપુરીમાં મૂકી દેનાર એક દિવ્ય એરેન્જમેન્ટ.
- ૧૧ માનવ જન્મ એટલે—અજ્ઞાનરૂપ ઘોર અંધકારમાં જ્ઞાનનો સુંદર પ્રકાશ ફેંકનાર સૌથી ઉંચા પાવરનો ગ્લોબ. (Globe)
- ૧૨ માનવ જન્મ એટલે—આધિ, વ્યાધી અને ઉપાધિરૂપ ત્રિવિધ અગ્નિને પુઝાવનાર એક જખ્ખર પાણીનો ઘોધ.
- ૧૩ માનવ જન્મ એટલે—ખુલ્લા મેદાનમાં મોહમસ્લમે પછાડનાર એક મહાન્ ચોદ્દો.
- ૧૪ માનવ જન્મ એટલે—કૃત્રીરસમ બની ગયેલા આત્માને કુંદનસમ બનાવનાર એક મોટો કીમીયાગર.
- ૧૫ માનવ જન્મ એટલે—નાના કે મોટા જગતના સમસ્ત પ્રાણીઓની રક્ષા કરવાનું બીડું ઝડપવાની હામ લીડવાનું અપૂર્વ ધામ.
- ૧૬ માનવ જન્મ એટલે—દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર રૂપ રત્નોને ભરવાનો સોનાનો સુંદર થાળ.
- ૧૭ માનવ જન્મ એટલે—જિનેદ્રપૂજા, શુરસેવા, જીવોની અનુકંપા, શુભ પાત્રમાં દાન, શુણ્ણનુરાગ અને આગમ શાસ્ત્રનું શ્રવણ એ જુદી જુદી જાતના છ ફળોને ઉત્પન્ન કરનાર એક વિચિત્ર પ્રકારનું વૃક્ષ.
- ૧૮ માનવ જન્મ એટલે—સઘળાં મનોવાંછિતને અર્પણ કરનાર એક અપૂર્વ રત્નચિંતામણી.

૨૦. શુભાનુરાગી બનો.

નાગુણી ગુણિનં વૈત્તિ, ગુણી ગુણીષુ મત્સરી ।

ગુણી ચ ગુણરાગી ચ, સરલો વિરલો જનઃ ॥

ઉપરનો શ્લોક અત્યંત ગનનીય છે. તેમાં જણાવવામાં આવેલો સાવાયો બીલકુલ સત્ય છે. એમાં વર્ણવેલી વસ્તુસ્થિતિનો આપણ સૌને આજે પ્રત્યક્ષ અનુભવ થઈ રહ્યો છે. એનો સાવાયો નીચે સુચળ છે.

શુભ વિનાના પુરૂષો શુભી પુરૂષોને ઝોળખતા નથી. શુભી પુરૂષો શુભીએને વિષે મત્સરને (દેવલાવ) ધારણ કરનાર હોય છે. પરંતુ સ્વયં શુભી હોવા છતાં અન્યના શુભને અહણ કરનારા સરલ પુરૂષો તો વિરલા જ (કોઈક જ) હોય છે.

ઉપરના શ્લોકમાંથી તાત્પર્ય એ નીકળે છે કે કદાચ શુભી પુરૂષ તો મળી રહેશે. પરંતુ શુભી અને શુભનો રાગી પુરૂષનો તો આ જગતમાં દુષ્કાળ પડ્યો છે એમ કહીએ તો પણ આલી શકે. શુભાનું રાગ નામનો શુભ એટલો બધો સુદર છે કે જગતમાં શુભી તો પૂલ્ય છે પરંતુ શુભના ઉપર રાગ ધરનારો પણ જગતમાં પૂલ્ય અને બહુમાન કરવા લાયક જાની શકે છે. પરંતુ અસાની મનુષ્યોને તે શુભની કશી જ દર નથી. વળી શુભી બનવામાં તો ઘણો જ અયમ કેળવવો પડે છે. તેના પાછળ વર્ષો સુધી પ્રયત્ન પણ કરવો પડે છે, તેમ જ ઈર્ષલોકના પૌદ્ગલીક સુખોનો પણ ભોગ આપવો પડે છે. ત્યાંદે કોઈના પણ શુભો એકને રાહ થયું, તે શુભોની અન્ય આગળ અત્રુભોદના (પ્રશંસા) કરવી તેમાં તો કાંઈ જ આપવાનું નથી કાંઈ પણ શુભાવવાનું નથી. તેમ કાંઈ પણ જાતનો પરિશ્રમ ઉઠાવવાનો

નથી. છતાં આશ્ચર્યની વાત છે કે ગુગુનુરાગી પુરૂષોની શ્રોષ કરવા નીકળીએ તો આંગળીના વેઢા ઉપર ગાળી શકાય તેટલા જ નીકળશે.

કર્મને વિવશ પડેલા પ્રાણીઓમાં માત્ર ગુણો જ હોય અને અવગુણો ન જ હોય એમ ધનતું નથી, ધન્યું નથી અને ધન્યે પણ નહિ. પ્રાણી માત્રમાં ગુણો અને અવગુણો ધનને હયાતિ ધરાવે છે. સર્વગુણસંપન્ન તો વીતરાગ પરમાત્માઓ જ હોય છે. પરન્તુ દુધ અને પાણીના મિશ્રણમાંથી દુધ અને પાણીને જુદા પાડવા માટે હંસની જ ચાંચ સમર્થ. અને છે, તેમ ગુણો અને અવગુણોના મિશ્રણમાંથી ધનને જુદા પાડી ગુણોને શ્રદ્ધ કરવા માટે પણ ગુણગ્રાહી દૃષ્ટિની જરૂર છે. જે દૃષ્ટિને ધરાવનારા પુરૂષોની સંખ્યા આ પૃથ્વીપટ ઉપર હંમેશાને જ માટે અલ્પ પ્રમાણમાં હોય છે.

સુંદર ફળોને છોડી જેમ કાગડો માંસના ગંધાતા દોચા ઉપર જઈને બેસે છે તેમ હલકી કોટિના માનવીઓ, મનુષ્યોમાં રહેલા અનેક ગુણોને છોડી અવગુણો જ શ્રદ્ધ કરવાની કાંક વૃત્તિને સેવે છે. જેમ ઘઉં અને કાંકરા ધનને લેળા જ, રહે છે. પરન્તુ કાઠ્યા મનુષ્યો કાંકરાને ફેંકી દઈ ઘઉંને રાખે છે પણ ઘઉંને ફેંકી દઈ કાંકરાનો સંગ્રહ કરતા નથી. તે જ મુજબ સુર પુરૂષો ગુણ અને અવગુણોમાંથી અવગુણની ઉપેક્ષા કરી ગુણોને જ શ્રદ્ધે છે.

પૂર્વ સમયસુંદરજી મહારાજ પોતાની સજ્જાયમાં કરમાઈ છે કે થોડે ઘણે અવગુણે સૌ કો ભર્યા રે, કોઈના નળીયા સું કોઈના નેવ, નિંદા ન કરશે. કોઈની પારકી રે. માટે જ ગુણીઓના ગુણ શ્રદ્ધ કરવાની શક્તિ ન હોય તો તેમના

વેર-વિરોધની વૃદ્ધિ થાય છે. જ્યારે દોષો સાંભળનારને જેમના દોષો ખોલાય છે તેના ઉપર ક્રુધુદ્ધિ ઉત્પન્ન થાય છે અર્થાત્ તેના ઉપરનો પ્રેમ-ભાવ અગર વિશ્વાસ ઉડી જાય છે.

માટેજ પૂજ્ય સાધુ મહારાજ અગર સાધ્વીજી મહારાજ પાસે આવનારા ભાઈ-બહેનોને જો તેમનું અને ભેશું તમારું પણ કલ્યાણ કરવું હોય તો ધર્મના સ્વરૂપને, સંસારની અનિ-ચ્છતાને, અને આત્માની ઓળખાણને કરાવનારા, ધર્મોપદેશ જ સંભળાવવાની જરૂર છે. તેમ શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ પણ તેમની પાસે ધર્મશ્રવણની જ માંગણી કરવી જોઈએ.

વળી સહેલા અને દૂર્ગંધ મારતા મરેલા કુતરામાંથી પણ કૃષ્ણ મહારાજને તેની દાઢમની કળી જેવા દાંતની પંક્તિની પ્રશંસા કરવાનો સુંદર પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયો, તો પછી જીવતા માનવીઓમાંથી મનુષ્યો ધારે તો શું ગુણોને ન પ્રાપ્ત કરી શકે ? જરૂર કરી શકે. માત્ર ગુણગ્રાહી દષ્ટિ થવાની જરૂર છે.

ચોતાના જીવનમાં માત્ર નવકારશી જેવું જઘન્ય પરચખખાણુ, ત્રિલોચનનો, કંઠમૂળ આદિ અભક્ષ્ય પદાર્થોનો ત્યાગ, પૂજા, પ્રમાયક કે દેવદર્શન આદિ શ્રાવકોના સામાન્ય આચારોનું પણ દેવાળું હોવા છતાં, આજના વિષમ વાતાવરણમાં પણ અનેક પ્રકારની સંસારની સમસ્ત સગવડોને છોડી સંઘયણના પ્રમાણમાં સુંદર ચારિત્રને પાળી રહેલા મુનિવરોના સામાન્ય ખવગુણોની ટીકા કરનારાઓની કુટેવ પણ ગુણગ્રાહી દષ્ટિનાં ખલાવને જ આભારી છે. પક્ષપાતના ચશ્મા ઉતારી, નિષ્પક્ષ-તાતના ચશ્મા ચઢાવીને જોશો તો આજે પણ ઉચ્ચ કોટિના મહાત્માઓ મળી રહેશે.

આજે હેમચંદ્રસૂરિજી મહારાજ જેવા, હીરસૂરિજી મહા-

રાજ જેવા મહાત્માઓ ક્યાં નજરે પડે છે ? એવી ડાહી ડાહી અને વાચડી વાતો કરનારાઓને પૂછવું જોઈએ કે આજે વસ્તુ પાલ, તેજપાલ, જવડશા, પેથડશા, જગડુશા, ઉદાયન મંત્રી અને કુમારપાલ જેવા ધર્મને માટે પ્રાણ પાથરનારા શ્રાવકો પણ ક્યાં નજરે પડે છે ? જે જમાનો ઉપર જણાવેલા શ્રાવકો ઉત્પન્ન કરશે તે જમાનામાં તમે માંગો છો તેવા મહાત્માઓ પણ મલી રહેશે. માટે જરા ધીરજ ખમવાની જરૂર છે.

આજે પણ રેશનીંગના જમાનામાં સુંદર અનાજના અભાવ ગમે તેવા અનાજથી પણ પેટ તો ભરવું પડે છે. સુંદર અનાજના અભાવે જેવું તેવું પણ અનાજ નહિ આવતી હોય પકડીએ, તો મરણને શરણ થવું પડે છે. તેજ મુજબ ઉત્કૃષ્ટ મહાત્માઓના અભાવે, સામાન્ય સામાન્ય નહિ જેવી સ્પર્ધાઓને અને અવગુણોને આગળ કરી આજના ત્યાગી મુનિવરો સાથે છોડી દેનારાઓનું પણ અધ્યાત્મ જીવત નષ્ટ બ્રષ્ટ થાવિના રહેતું નથી.

પોતાના અઠારે વાંકા અંગોને નહિ દેખતા અન્યતા એ વાંકા અંગની ઉંટની માફક ટીકા કરવામાં જ ટેવાયેલાઓ અને દુધમાંથી પણ પોરા કાઢવાની મૂર્ખાઈને કરવાવાળાઓ પોતાની એ કુટેવને તિલાંજલી આપવાની જરૂર છે.

તદુપરાંત જૈનશાસનની અપભ્રાજના (મલીનતા) થાય, જૈનશાસન પ્રત્યે અન્યને હુલાવ પેદા થાય, ભદ્રિક આત્માઓને ધર્મથી બ્રષ્ટ થવાનો વખત આવે એવું પણ લખાણ અગર ભાષણ કરતા દરેક ધર્મપ્રેમીએ ખાસ ઉપયોગ રાખવાની જરૂર છે. અંતે નીચે જણાવેલ શ્લોકનું મનન કરવા લલામણુ છે.

કાર્ય ન કિં તે પરદોષદ્રવ્યા,

કાર્ય ન કિં તે પરચિન્તયા ચ. ।

શ્યા કથં જિજ્ઞાસિ વાચકુલે ?

કુમ સ્વકાર્ય ત્યજ સર્વમન્યને ॥

તે ચેતન ? પારદોષો જોવાનું તારે શું કામ છે ? તે
ચેતન ? પારદોષી ચિન્તા કરવાની પણ તારે શું કામ છે.

તે મંદબુદ્ધિ ? દુષ્ટ શા મારે જેદ પામે છે ? સર્વ છોડી
શું તું તારું સંભાળ.

૨૧. વિચારીને જોડો અને ન્યાયને તોડો.

અનંતી પુણ્યાર્થના પ્રભાવે જ અનાદિકાળથી સંસારમાં
અધિકમલ્ય કરતા આત્માને માનવદેહની પ્રાપ્તિ થાય છે. તેનાથી
જુ અધિક પુણ્યાર્થ હોય તો જ વીતરાગ ધર્મથી વાચીત
પનેલા કુલમાં જન્મ થાય છે. એનાથી પણ અધિકાધિક પુણ્યાર્થ
હોય ત્યારે વીતરાગ પરમાત્માના ધર્મ ઉપર યદા લગે છે.
તેથી પણ કઈ ઘણી અધિક પુણ્યપ્રભા હોય ત્યારે જ વીતરાગ-
થીત ધર્મઅનુષ્ઠાનો ઉપર પ્રેમ લગે છે, અને તેથી પણ
અધિક પુણ્યના ઉદ્યથી તે અનુષ્ઠાનોને અમલમાં મુકવાના
ફેર સંજોગો પ્રાપ્ત થાય છે. તેમજ તે અનુષ્ઠાનોની નિર્વિઘ્ન-
ભે સમાપ્તિ થવામાં પણ પુણ્ય જ કારણ છે.

ઉપરોક્ત વસ્તુ સ્થિતિને સારી થેઠે સમજનારા ભાગ્ય-
શાળીઓ આજે પણ વીતરાગ પરમાત્માની શક્ય આજ્ઞાઓને

શીરોધાર્ય કરે છે. અને સત્વ, ધીરજ અને શારીરીક બલ આદિની હીણતાને લીધે જે આજ્ઞાઓ નથી પાલન થઈ શકી તે માટે હૃદયમાં પશ્ચાતાપ રાજે છે.

શ્રી જૈન શાસનમાં શાંતિસ્નાત્ર આદિ મહોત્સવો, ઉના પન, ઉપધાન, પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવો, સાધર્મિક વાત્સલ્યો, છરી-પાલતા તીર્થના સંઘો આદિ અનુષ્ઠાનો પવિત્ર, એકાન્તે હિત કર, અંચળ લક્ષ્મીની સાચી સાર્થકતા કરાવનારા, અને અત્યંત દૂર્લભ માનવામાં આવ્યા છે. એમાં સમજી માણસોના જે મત હોય જ નહિ.

ઉપરોક્ત ધાર્મિક અનુષ્ઠાનોમાંથી પોતાની છાંદગીમાં ક્વચિત જ લાખ્ખો જૈનોમાંથી ગણ્યા ગાંઠ્યા જૈનોને જ એકાદ જે અનુષ્ઠાનો ઉજવવાની સોનેરી તક પ્રાપ્ત થાય છે. તેમ લાખ્ખો ગામોમાંથી ગણ્યા ગાંઠ્યા ગામોમાં જ આવા મહોત્સવો ઉજવાય છે. આવા કાર્યો કાંઈ છાશવારે ને છાશવારે થતા નથી.

આ રીતે ક્વચિત જ, અમુક જ ગામો અગર શહેરોમાં, થોડા ઘણા લાગ્યશાલી આત્માઓને આવા દૂર્લભ પ્રસંગોમાં પોતા લક્ષ્મીનો સદ્વ્યય કરવાનું લાગ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. છતાં પ કેટલાક અજ્ઞ, ધર્મવિમુખ, અને લાલાલાલના હિસાબને ન સમજનારા તથા પાશ્વિમાલ્ય વિદ્યાથી વિભૂષિત ગનેલા કેટલાક માણસો લક્ષ્મીના સુંદર અને સર્વશ્રેષ્ઠ વ્યયને, લક્ષ્મી ધુમાડો થયો માની દુર્વ્યય તરીકે માને છે અને મનાતે ખરેખર એ જૈન શાસનનું નહિ પણ બોલનારાનું જ દે ગણાય. જે જમીનમાં થોડું વાવવામાં આવે છતાં ઘણું આપે તેમાં સૌ કોઈ વાવે એમાં આશ્ચર્ય પણ શું છે

છતાં ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે બોલવામાં તેમ લખવામાં હુબતયા તો તે તે અનુધાનો પ્રત્યેનો તેમનો અણગમો કારણે, પરંતુ જે અનુધાનો જેમને ગમે છે તેમાં વપરાતી લક્ષ્મી ક્ષણ ધાય છે અને જે નથી ગમતા તેમાં વપરાતી લક્ષ્મી ક્ષણ જાય છે એમ બોલવું એ પણ ન્યાયયુક્ત નથી. એમ કહનારા તો “આપડી તે લાપસી અને પરાઇ તે કુમડી” મેં કહેવતને અર્થિતાર્થ કરનારા છે.

હાં? જે તે અનુધાનો, કે કોઈપણ ધાર્મિક ક્રિયા શાસ્ત્ર અનુસારે થતી હોય તો તે ક્રિયા કરનારાને જરૂર લાભદાયી જાય છે એ નિર્વિવાદ વાત છે. કદાચ તે તમારા ઇષ્ટ સ્થાને પોતાની લક્ષ્મીનો વ્યય ન કરે તેટલા માત્રથી જ તેનું અનુધાન નિર્ધારક છે, અગર તો તેની લક્ષ્મી પાણીમાં જાય છે, એમ કહેવું એ એક હડહડતું અસત્ય છે.

વળી જેને જે અનુધાન ઉપર અથાગ પ્રેમ છે, તે અનુધાનમાં તે પોતાની લક્ષ્મીને વાપરવાનો જ છે. કોઈના રોકવાથી રોકાવાનો નથી. તેમજ તેને જે ધર્મક્રિયામાં અપૂર્વ પ્રેમ કે તેમાં લક્ષ્મીને વાપરતા જે ભાવો તેના હૃદયમાં ઉત્પન્ન થશે, તે જ ભાવો તેની ઈચ્છા વિરૂદ્ધ શાસ્ત્ર અનુસારી ક્રિયામાં પણ આવવા અત્યંત મુશ્કેલ છે. માટે જ જેને જેને જે ધર્મક્રિયાઓમાં પોતાની લક્ષ્મી વાપરવાની ઈચ્છા હોય તેને તેમ કરતા રોકવામાં લાભ નથી. જે તેમ કરતા તેને યજ્ઞાત્કારથી પણ રોકવામાં આવશે તો તે પોતાની લક્ષ્મી તમો જ્યાં વપરાવવા ઈચ્છે છે ત્યાં તે કદી વાપરવાનો નથી. અને તેથી બન્ને જણને નુકશાન થવાનો પુરો સંભવ છે. તો પછી “પીધું નહિ પીવા દીધું નહિ પણ દોળી નાંખ્યું” એના જેવું થશે.

એવી શ્રી વીતરાગ પરમાત્માની આજ્ઞા છે. માટે જ સાચા જૈનો તેનો મનગમતો ઉપયોગ કરતાજ નથી. કારણ કે લક્ષિતા ઉદ્દેશથી જ અપાયેલા દ્રવ્યનો ઉપયોગ લક્ષિતામાં જ થશે એવો વિશ્વાસ દરેક લકતને હોય છે. પરંતુ જ્યારે તે દ્રવ્યનો ઉદ્દેશથી વિરૂદ્ધ ઉપયોગ થાય તો આપનારાઓનો વિશ્વાસઘાત થાય છે. વિશ્વાસઘાત એ પણ મોટું પાપ છે.

થોડા સમય પહેલાંજ કોઈ એક લાઇએ શ્રીયુત્ ગાંધીજીને ઠસ્તુરળા ફંડમાંથી કોઈ અન્ય આવશ્યક કાર્યમાં દ્રવ્યનો ઉપયોગ કરવા માટે પૂછાવતાં તેમણે તે ફંડના ઉદ્દેશથી વિરૂદ્ધ જમને કોઈ અન્ય સ્થળે તે રકમ વાપરી શકાય નહિ એ લાવાર્થવાળો જવાબ આપ્યો હતો. જ્યારે લૌકિક દ્રવ્યનો ઉપયોગ પણ તેના મુકરર કરેલા ઉદ્દેશથી વિરૂદ્ધ રીતે ન કરે માટે કેટલી કાળજી રખાય છે, તો પછી લોકોત્તર દેવદ્રવ્યનો ઉપયોગ પણ તેના ઉદ્દેશથી વિરૂદ્ધ કેમ જ થઈ શકે? વિચારણીય પ્રશ્ન છે. માટે દહેરાસરમાં અગર દહેરાસર બહાર ગમે ત્યાં હોય, પણ પ્રભુલક્ષિત નિમિત્તે જોલાતી એ દેવદ્રવ્ય જ કહેવાય છે. અને તેનો ઉપયોગ પ્રભુલક્ષિતાના કારણે સિવાય કોઈ પણ સંજોગોમાં અન્ય સ્થળે થાય જ નહિ.

કેટલાક અજ્ઞા અને નામધારી જૈનો એ દ્રવ્યનો ઉપયોગ વ્યવહારિક કાર્યોમાં ઉપયોગ કરવાની આજ્ઞા સર સલાહ આપી રહ્યા છે. માટે જ તે શાણ્ડી અને સરકારને પણ હુમારી એ જ સલાહ છે કે તેમાં અન્ય ધાર્મિક કાર્યોમાં કળગીરી-(હસ્તક્ષેપ) ન કરતા જૈન ધાર્મિક પ્રણાલીકા મુજબ તેમને વર્તવા દઈ તેમની ધાર્મિકતાને જરા પણ હુલાવે નહિ. અદ્યત્ત ? સત્તા

દાતા જોરે જે ધારે તે કરી શકે છે પરન્તુ ધર્મથી તેમ
જાણી વિરૂદ્ધ ગતું તે કાલે નેક જીવન તરીકે ગણાયે, જે
પણ બુદ્ધિવા જેવું તો નથી જ. જગી તેમ થતા જોન સમાજ.
આત્મિ માટે વહાણી રહેતા પોતાના દાન પ્રવાહને જે બંધ
કર્યો તો ઉશયને નુકશાન જ છે.

જોન સમાજે પણ જુગ જ્યાલ - મરના છે કે જે જે
જોડીઓ તે જોડે તેના પેશા તુરં જાનપદ કરી દેતા જોડી.
કાલુ કે કેટલાક તો લાખ તો કે જે લાખ જેમ લખાઈ જાની
માફક જોડવાનું જ સમજ્યા હોય છે. જ્યારે આપવાને નામે
આરતિ હોય છે. ઉપરાણી કરતા મુનિમજ્જના જોડા પણ કારી
જાય, પરન્તુ નાણાની કોચણીનું મોં કરી ખુરકું ધાય નહિ.
જેવા પણ જોન સમાજમાં માણતા પડ્યા છે કે ધર્મોદાની
પોતે જ જોડેલ રકમને કોઈ માગવા લાય તો "શું ખાઈને
મરી તો જવાના નથી ને ? કલાલા પાને લઈને આવો પછી
આપીશું. જોવો ઉશવ જવાળ પણ આપે છે. જે કચીત ન
કહેવાય. જો દરમ્યાન આર્થિક સંજોગમાં પડ્યા જાતા તે
રકમ ભરી શકાતી નથી. અને દેવદ્રવ્યના ભાગવટાથી આગર-
મેક આદિની માફક દીર્ઘકાળ મુખી નીચ મોનિમાં પરિવ્રમણ
કરવું પડે છે.

દેવદ્રવ્યના રદાણ્થી અને તેના બદાણ્થી કેટલો ફાયદો અને
શું નુકશાન થાય છે. તે નીચે જણાવેલ શ્લોકોથી માલૂમ પડશે.

જિણ પવયણવુદ્ધિદરં, પમાવગં નાણદંસણગુણાણં ।

અર્થંતો જિણદ્રવ્યં, પરિત્ત સંસારિઓ હોઈ ॥

અર્થ:-જિન પ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનારો, જ્ઞાન, દર્શન આદિ

શુભોનો પ્રભાવક, અને દેવદ્રવ્યનું રક્ષણ કરનારો અંધ સંસારી થાય છે.

જિણપવચનયુદ્ધિકરં, પમાવગં નાણદંસણગુણાણં ।
મકર્ણંતો જિણદર્શનં, અણંત સંસારીઓ હોઈ ॥

અર્થ:-જિનેશ્વર દેવના પ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનારો, અને જ્ઞાન-દર્શન આદિ શુભોની પ્રભાવના કરનારો હોવા છતાં જો દેવદ્રવ્યનું ભક્ષણ કરતો હોય તો તે અનંત સંસારી થાય છે.

દારિદ્રકુલ્પત્તિં, દરિદ્રમાવં, ય કુઠરોગાઈ ।
વહુજનધિકારં, તદ્ અવણવાયં ચ દોહગં ॥
તળ્હા દ્વાહાભિમુદ્ધ વાયણવાહણવિચુન્નનચિય ।
એઆઈં અમુદ્ધફલાઈં, વિસીઅઈં મુંજમાણો સો ॥

અર્થ:-દેવદ્રવ્ય ખાનારાને દરિદ્ર કુલમાં ઉત્પત્તિ, દારિદ્રપણું, કોઠ વિગેરે રોગો, ઘણા લોકોનો ધિક્કાર, અવર્ણવાદ, દુર્ભાગ્ય, તૃપ્ત અને ભૂખનું દુઃખ, ઘાત, ભારનું વહન કરવું. અને કુદન વિગેરે દુઃખોની પ્રાપ્તિ થાય છે.

ઉપરની હકીકત ધ્યાનમાં લઈને સૌ કોઈએ દેવદ્રવ્યનું ભક્ષણને છોડી દેવામાં અને પોતાના ધન કરતા પણ દેવદ્રવ્યનું રક્ષા કરવામાં વધુ કટિબદ્ધ રહેવાની જરૂર છે. તેમજ મુનિ મહારાજ પણ તે માટે ઉપેક્ષા ન કરતા સાચો રાહ જતાવવો જોઈએ. મુનિરાજ પણ છતી શકિતએ ઉપદેશ દઈ દેવદ્રવ્યનું રક્ષણ કરે તો તેઓ પણ સંસારનું પરિબ્રમણ વધારે છે.

શ્રાવકોએ દેવદ્રવ્યને વ્યાજે રાખવું નહિ તેમ તેના કાચ કાંચોએ શ્રાવકોને કદી વ્યાજે આપવું નહિ, કારણ કે તે

મહારાજ અને સગર રાજાને સાપનારા કામાશીલ મુદિ-
વરોને ભાગપૂર્વક નમસ્કાર કર.

૮. હે ચેતન ! શ્રી અરિન્દનનં શરણ, શ્રી પ્રિદનું શરણ
સાધુનું શરણ અને કેવલી ભામિન ધર્મનું શરણ. એ મારે
શરણ કીકારી માર ગતિનો મૂરો કરી જન્મમરણો દૂર
કરી દે.

૧૦. હે ચેતન ! જીવનમાં થયેલા પાપોનો દ્વેદયગી પશ્ચાત્તા
કરી, શુભ કાર્યોની ખૂબ અનુમોદના કરી, બાહ્ય ઉપા-
ઓને ત્યાગી, યથાશક્તિ અનશન કરી છેલ્લા શ્વાસમાં તા
દેહને જે તું છોડી દેશે તો નક્કી સમજજો કે જન્મ મર-
ણ તારા આત્માનો પીછો છોડી દેતા વિલંબ નહિ !

૧૧. હે ચેતન ! આર્યક્ષેત્ર, ઉત્તમકુલ, પાંચ ઇન્દ્રિયોની પર-
અને વીતરાગ પરમાત્માના ધર્મયુક્ત માનવદેહ મ-
અત્યંત દુર્લભ છે, માટે સમચિત્ત જની ધીરજ
સહનશીલતા કેળવી સમાધિ મરણને અંતે સાધી
જેથી આત્મા શાશ્વત શાંતિ પ્રાપ્ત કરી શકે.

૧૨. હે ચેતન ! પિતા મરીને પુત્ર થાય છે. પુત્ર પિતા જ-
માતા મરીને સ્ત્રી થાય છે. સ્ત્રી મરીને માતા થાય છે
મરીને નોકર બને છે. નોકર મરીને શેઠ બને છે. જ
અનંત સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતા આ જીવેદરેક જ
સાથે અનંતા સંબંધો ધારણ કર્યા છે. તો હવે ક્યા ર
માટે રડવું અને ક્યા સંબંધ માટે ન રડવું. જોજ
ગહન પ્રશ્ન છે. માટે હે ચેતન ! ઇષ્ટના વિયોગમાં
મનિષ્ટ વસ્તુના સંયોગમાં સમચિત્ત જનતા શીખ.

તેન શાસનને નહિ પામેલીઓની પાળ આ વિષયમાં કેટલી સુંદર માન્યતા છે તેા પછી વીતરાગ પ્રભુના અનુયાયીઓએ તેા પોતાની ભૂત માટે બીજાને જવાબદાર ગણવાની બીજીકુલ જુડી માન્યતાને તિલાંજલિ આપવાની જરૂર છે.

જો દુઃખ નહિ પસંદ પડતું હોય તેા જીવનમાંથી પાપ લીલાને દેશવટો દેવાની અને સુખ જોઈતું હોય તેા જીવનમાં પુણ્યના કામોને નોતરવાની પુરેપુરી કાળજી રાખવાની ભલામણ છે.

૨૬. સદાચારની શ્રેષ્ઠતા

Good Character is the best property.

(સદાચાર એ સૌથી શ્રેષ્ઠ મીલકત છે.)

સદાચાર અને દૂરાચાર એ બન્ને વિરોધી શબ્દો છે. સદાચાર એ શબ્દ સાંભળવામાં એટલો મધુર લાગે છે. તેટલો જ દૂરાચાર કાનને અત્યંત કદુક લાગે છે.

સદાચાર એ સોનું છે. જ્યારે દૂરાચાર એ કચીર છે. સદાચાર એટલે સ્વર્ગની ચાવી, અને દૂરાચાર એટલે દર્ગતિનું દ્વાર. સદાચાર એટલે સુખનો ખજાનો અને દૂરાચાર એટલે દુઃખનો દાટ. સદાચાર એટલે દૈવીજીવન અને દૂરાચાર એટલે પશુજીવન. સદાચાર એટલે સાચી શ્રીમંતાઈ અને દૂરાચાર એટલે નરી દરિદ્રતા. સદાચાર એ જ મોટું ભૂધણ અને દૂરાચાર એ જ મોટું દ્રુધણ. સદાચાર એ જ સાચી વિદ્વતા અને દૂરાચાર એ જ મોટી અજ્ઞાનતા.

સદાચારના કેટલા શુભગુણ કરવા ? સદાચાર એ તો જીવનનો સાચો શણગાર છે. જ્યારે દૂરાચાર એ તો આત્માના શુભોને અને સુખને ભસ્મીભૂત કરનાર ધગધગતો અંગાર છે. સંસારરૂપ મહાન્ ભયંકર અટવીનું ઉદ્ધવન કરવા માટે સદાચાર એ સાચો અને વિશ્વાસુ વળાવો છે. અનંત કાળથી સંસાર સમુદ્રમાં ઝોલા ખાતી આપણી જીવન નૈયાને કીનારો ખતાવનારી સદાચાર એક મજબુત સ્ટીમર છે. જન્મ અને મરણના કારમા રોગોને દૂર કરવા માટે સદાચાર એ રામબાણુ ઔષધ છે. સદાચારના શણગારને પહેરનારાઓને અન્ય શણગારની જરૂરીયાત રહેતી નથી, જે આત્માઓ મોક્ષના અને સ્વર્ગના સંગી બન્યા છે, બને છે, અને બનશે તેમાં માત્ર સદાચારની જ સુંદર સહાય છે. માટે જ શરીર અને ધનના લોગે પણ સદાચારના પાલન માટે સજ્જનો બનતો પ્રયત્ન કરે છે. જીવનમાંથી સદાચાર ગયો તો ધનમાલની કશીજ કીંમત નથી. એ જ વાતને પુષ્ટ કરનાર એક પાશ્ચિમાત્ય વિદ્વાન્ કહે છે કે:—

When money is lost nothing is lost.

When health is lost, something is lost.

When credit is lost, everything is lost.

અર્થ:—જ્યારે ધન ગુમાવો ત્યારે સમજો કે કંઈ ગુમાવ્યું નથી. તળીયત બગડે ત્યારે માનજો કે કંઈક ગુમાવ્યું છે. પણ સદાચારના પાલનથી સચવાતી કેસીટ (આબરૂ) ગુમાવી ત્યારે સમજી લેજો કે સર્વ ગુમાવી બેઠા છો.

સદાચારની શ્રેષ્ઠતાને સમજી ક્યો એવો હીણભાગી હોય કે સદાચારના પુખ્તોથી સુવાસિત બનેલા જીવનને નહિ પસંદ

કરે ? અને દ્વંદ્વચારની દ્વર્ગધીવાળા સહેલા જીવનને તિલાંજલિ નહિ આપે ?

જોકે એવા અનેકવિધ સિદ્ધાન્તો છે કે જેમાં સર્વ ધર્મ-વાળાઓને પરસ્પર કાંઈ ને કાંઈ મતભેદ તો છે જ. પરંતુ અહિંસા, સત્ય-અગ્રીય ધર્મચર્ય, અને અપરિશ્ક્રિય આ પાંચ મતોના પાલનથી ઉત્પન્ન થતા સદાચાર માટે કોઈ પણ આસ્તિક દર્શનનો વિરોધ છે જ નહિ.

વળી સદાચારનું પાલન તો આસ્તિક અગર નાસ્તિક સૌ કોઈ માટે એકાંતે હિત કરનારું જ છે. એક સુખી એક દુઃખી, એક રાજા અન્ય રંક, એક રોગી અન્ય નીરોગી આદિ જીવોની રાગી આંખે જોવામાં આવતી લિપ્ત લિપ્ત અવસ્થાઓ પણ કમ સંજ્ઞાને જ આભારી છે. એ જ લિપ્તતા પરલોકને સાગીત કરી આગે છે. તો પણ પરલોક છે કે નહિ ? એવી શંકાવાળાઓ પણ અશુભ કાર્યોને છોડી હર્ષ સદાચારને જીવનમાં અપનાવવાની જરૂર છે. કારણ કે પરલોક કદાચ ન નીકળ્યો તો સદાચારી જીવનવાળાને તો કશું જ શુભાવવાનું રહેતું નથી. પણ પરલોક એ નીકળ્યો તો નાસ્તિક શ્રીરામાખીના જ બાર વાગવાના છે.

માટે તાપ્ત મુખના એક જ સાધન તરીકે ગણવાના સદા-ચારનું શરણ લીધેલું. અને જન્મ મરણની અનાદિ કાળથી વર્તનથી હાનિ નીકળેલું.

કરે છે કે નહિ? આવા અનેક પ્રશ્નો સદ્ગુરુઓ, તેમજ સમાજમાં આવનારા લોકગણને પૂછે છે. ત્યારે તેઓમાં કેટલાક તરફથી એ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં સાહેબ? કુરસદ મળત નથી. કુરસદ હોય તો કરીએ છીએ. આપના આગળ કંઈ જુ બોલવાની જરૂર નથી, કરવું નહિ અને નકામું જુકું બોલવા આદિ કાઢી કાઢી વાતો જણાવી ગુરૂમહારાજને સમજાવી દે છે ત્યારે કેટલાકે તો ઉત્તરમાં જણાવી દે છે કે સાહેબ? હમા ઉદયમાં (નશીબમાં) હોય તો હમે કરીએ ને?

ખન્ને પ્રકારના ઉત્તર આપનારોની સાચું પૂછાવીએ તે ધર્મપ્રત્યેની અવગણના કદાચ ન હોય પરંતુ બેદરકારી તે ખરીજ. એક વર્ગ પતિતોને પણ પાવન કરનારી ધર્મ જે અમૂલ્ય વસ્તુને કુરસદ વખતે કરી લેવા લાયક સામાન્યીજ સમજે છે ત્યારે બીજો વર્ગ ઉદયમાં નથી એમ કહી બીલકુલ છટકી જવાનો પ્રયત્ન કરે છે. ઉદયમાં નથી એમ બોલનારોનો તો બીલકુલ લુલો બચાવ છે. એમ બોલનારોમાં પૂછી શકાય છે કે ઉદયમાં નથી કે તમારો તે પ્રત્યેનો બીલકુલ ઉદય નથી?

પૈસા કમાવા માટે, ખાવા પીવા માટે, લણવા માટે, આરાત અને દિવસની કરવા જેવી સઘળી ક્રિયાઓ માટે કાંઈ ઉદય કરવો પડે છે કે તે ક્રિયાઓને પણ ઉદય પર છોડે છે? ધન કમાવાની વાત આવે ત્યારે તો ઉદયમાં હશે તે ધન આવી મળશે એમ નથી કહેતા પરંતુ ઉદય તો કરવો જ જોઈએ, ઉદયમાં હશે તો મળશે એમ બોલીને થોડું જ જોત્તી રહેવાય છે? અને એમ બોલવાથી ધન થોડું ઉડી જતીનેરીમાં પેંસવાનું છે? આવી-કાઢી કાઢી વાતો થાય છે, ત્યારે

જાતી કે ઉદ્ધમ નથી !

જાતી શ્રેષ્ઠ પરંતુ ઉદ્ધ ઉપર રાખી ધર્મ કરવા માટે
જો તદ્દત કરાય છે. માટે આને ધર્મ પ્રત્યેની જોડકારી
તે તો બીજું શું કહી શકાય ? વ્યવહારીક ક્રિયાની માફક
ભિન્ન ક્રિયાઓ માટે પણ ઉદ્ધમ એ અતિ આવશ્યક ચીજ
છે. ઉદ્ધમ કરવા છતાં તમે કાંઈ પણ કરવા સમર્થ ન બને તો
ઉદ્ધમાં ન હોય એ વાત નકરી થશે. પરંતુ તમારે કાંઈ કરવું
જ નથી અને નશીબનો દોષ કાઢવો છે, એ તો ખીલકુલ ઉચીત
જાય નહિ.

દૃષ્ટાંત તરીકે તમે દહેરાસર દર્શન કરવા જવા તૈયાર થયા
અને પગ સ્થંભી નય અગર કોઈ અસહ્ય વેદના ઉત્પન્ન થાય,
નવકારવાલી ગણવા માટે હાથમાં દો અને મણકા ઉડી ઉડીને
ચાલ્યા નય, સામાયક કરવા માટે કટાસણ પાથરવાની તૈયારી
કરો કે કટાસણ તમારા હાથમાંથી ઉડીને આકાશમાં ચાલ્યું
નય, તો તો જરૂર કહેવું પડશે કે એ ક્રિયાઓ તમારા ઉદ્ધમાં
થી. પરંતુ ઉદ્ધમ કરવાના વાંકે ઉદ્ધતા ઓઠાને આગળ ધર્યા
કરશે તો માની લેજો કે કોઈ પણ જાતનો ઉદ્ધ તમારી
જીંદગીમાં થવાનો નથી.

કુરસદે ધર્મ કરી લેવાની વાત કરનારાઓએ પણ સમજી
લેવું ઘટે છે કે કુરસદ મળતી નથી કે કુરસદ તમારે કાઢવી
થી ? કુરસદ તમે કાઢશો તો જ નીકળશે નહિ તો “ દરજનો
કરો જીવે ત્યાં સુધી શીવે ” એ કહેવત અનુસાર તમારો
સંસારી રંગીયો કુવો તમોને જરા પણ નવરા પડવા દે એમ નથી.

હા ! પથારી વશ થતા અગરતો કાઢી વશ થતાં જરૂર
કુરસદ મળશે પણ તે સમયે તમે કોઈ પ્રભુ ધામિ

ક્રિયા કરી શકવાના નથી. અદ્યત્ત સંસારી આત્માઓને ઉપાધિ-
ઓના પાર હોતો નથી.

કોઈ વખત પ્રતિકુળ તો કોઈ વખત અનુકુળ સંજોગો
ઉભા થયા કરે છે. અને તેથી જ માનવીને સંજોગોનો કીડો
કહેવામાં આવે છે. પરંતુ ધર્મ કરવાની ધગશવાલો માણસ
સંજોગોને વશ બની જતો નથી.

એક કવિએ કહ્યું છે કે—

A man is a creature of circumstances but—a
religious man is the lord of himself and master
of Circumstances.

અર્થ—મનુષ્ય સંજોગોનો કીડો છે પણ ધર્મી મનુષ્ય પોતાનો
માલીક છે અને સંજોગોનો શેઠ છે.

માટે તમે સંજોગોને આધીન ન બનતા સંજોગો ને તમારા
આધીન બનાવી, ઉદયમાં નથી એમ જોલનારાએ ઊદય કરી,
અને કુરસદ નથી એમ જોલનારાએ થોડો ઘણો સમય કાઢી
પર લોકમાં શાન્તિને અર્પણ કરનારા ધર્મ અનુયાયીને પોતાના
જીવનમાં અપનાવી નિષ્ફળ જતા જીવનને સફળ બનાવવા શક્ય
પ્રયત્ન કરવો જરૂરી છે.

મૂર્તિપૂજની આવશ્યકતા

૨૮. મૂર્તિપૂજની આવશ્યકતા

One picture is worth ten thousand words
(એક ચિત્ર દસ હજાર શબ્દોની ગરજ સાથે છે.)

દરેક વસ્તુની ગેરહાજરીમાં તે તે વસ્તુઓનું યથાર્થ (સાચું) જ્ઞાન અને સાક્ષાત્ અનુભવ થતો હોય તો તે મૂર્તિ શહેરો અને સમુદ્રો આદિ પરોક્ષ વસ્તુઓનું જ્ઞાન કરવું હોય તો નકશા (Map) ની જરૂર પડે છે. તેમ ભૂતકાળમાં થઈ ગયેલા મહાન પુરૂષોના સત્ય સ્વરૂપનું જ્ઞાન કરવામાટે પણ નકશાની જેમ મૂર્તિની ખાસ જરૂર રહે છે. ધર્મશાસ્ત્રો માત્ર ભણેલાઓને તથા સમજવારને ઉપકારક બને છે. જ્યારે મૂર્તિ ભણેલ અગર અસણુ સૌ કોઈને લક્ષિતની ધુન દ્વારા વેરાગ્ય ઉત્પન્ન કરવામાં એક સરખી ઉપકારક નીવડે છે. વળી જે દેશમાં મુનિરાજો દ્વારા જગત તો અન્ય સાધન મારફત શાસ્ત્ર શ્રવણુ આદિનો પ્રસંગ હી પ્રાપ્ત થતો નથી, ત્યાંના લોકોનું જ્ઞાનત્વ અદ્યપિ પર્યન્ત ટકાવી રાખનાર કોઈ હોય તો વીતરાગ પ્રભુતા મંદિરો અને મૂર્તિ જ છે.

કલિકાળમાં સંસાર સમુદ્ર તરવા માટે આગમ અને મૂર્તિજ એ મહાન સ્ત્રીમંદો છે, અગરતો જળગર ભૂલો છે.

મૂર્તિપૂજ એ કોઈ કપોલ કલ્પિત ચીજ નથી, પરન્તુ યુક્તિસિદ્ધ સાથે શાસ્ત્રસિદ્ધ પણ છે. સર્વમાન્ય શ્રી રાય-પસેણી સૂત્ર પણ “ જિન પડિમા જિન સારીળી ” એ વાક્યથી તેની પુષ્ટિ કરે છે. અનાર્થ સિદ્ધાન્તે પણ ઉપર જણાવેલ અગ્રેષ્ઠ નીચી પ્રવૃત્તિમાં મૂર્તિની મહત્તાને જ બતાવી છે.

મૂર્તિ જડ હોવાથી ચેતનને કાંઈ અસર કરી શકતી નથી એ માન્યતા પણ ભારેભાર ભૂલથી ભરેલી હોઈ મુક્તિ સંગત નથી. જ્યારે મૂર્તિ જડ હોઈ ચેતનને કાયદો કરતી નથી તો પછી ભગવાનનું નામ રોજ સવારમાં ઉઠીને જપનારાઓને તેમનું નામ પણ શી રીતે કાયદો પહોંચાડી શકશે ? કારણકે મૂર્તિની માફક નામ પણ જડ છે. નામમાં ક્યાં ચેતનતા રહેલી છે ? બન્નેમાં જડતા એક સરળી જ છે. તમોએ માનેલું જડ કાયદો કરે અને બીજાએ માનેલું જડ કાયદો ન કરે એમ તો તમારું માનવું નથીને ? વળી વ્યવહારમાં પણ ઘણી જડ વસ્તુઓ ચેતનને કાયદો તેમ તુકશાન પહોંચાડનારી ક્યાં નથી ? જેમ ગ્રાહીનું તેલ બુદ્ધિને સતે જ કરે છે, દારૂપાન માણસને ગાંડો બનાવે છે. ઝેર મારે છે. દૂર્બિન દૂર દૂર રહેલી વસ્તુને દેખાડે છે, આઠકર્મજડ હોવા છતાં તેણે ચેતનની કેવી દ્વંદ્વશા કરી મૂકી છે ? પુસ્તક જડ હોવા છતાં તેના દ્વારા જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે. મંત્રાક્ષરો અને જડીબુટ્ટી જડ હોવા છતાં ઝેર, ભૂતપ્રેતાદિના ઉપદ્રવો અને શારિરીક રોગોને મટાડવા સમર્થ બને છે. આવી તો અનેક જડ વસ્તુઓ ચેતનને તુકશાન તેમ કાયદો પહોંચાડી સારી નરસી અસર જરૂર કરે છે.

જ્યારે ચેતના રહિત સ્ત્રીનું ચિત્ર દૂર્ભાગીઓને વિકારનું કારણ બને છે તો પછી વીતરાગની મૂર્તિ ભાગ્યશાલીઓને વૈરાગ્યનું કારણ કેમ ન બને ? વળી અમૂર્ત આત્માની સેવા આકરી કરવાનો લાભ પ્રાપ્ત થતો હોય તો જડ શરીરદ્વારાજ થાય છે. ટુંકમાં કહીએતો આત્માની અનંત શક્તિ કહી છે તેમ જડની પણ અનંત શક્તિ છે. માટે જડનો તિરસ્કાર કરવો ચેતનને હમણા પાલવે તેમ નથી.

એવે? કેટલીક વખત તો વિલંબ મૂર્તિ કરતા જરૂર મૂર્તિનો સમાવેશ થઈ શકે છે. જેમ આશ્વત્થામ દ્રોણાચાર્ય પાસે મળ્યું ન હતું કેટલાંક વિદ્યા જેટલા પ્રમાણમાં સીંધી શક્યા તેના કારણે તેમનો માયીનો મૂર્તિ બનાવી તેમને કાળ નગરમાં ફરી એકવચ્ચ નામનો બીડ બાળુ દેવતાની પ્રાણમાં હતું એવું પણ નિશ્ચય બની શકે છે.

જ્યાં પ્રમાણને બીરાજમાન, આનંદ મુદ્રાથી યોજાવી, રાગ, દેવ અને અજ્ઞાનતાને સિદ્ધ કરનારા સ્ત્રી, શરૂ (દર્શીયાર) અને અપમાણના વિન્દોથી સ્થિત બેવી મૂર્તિને બેઠેને તેમની ચીતરાગતા અને કથનના સ્વરૂપનું જે વાસ્તવિક માન મૂર્તિદારા થઈ શકે છે તે, નામ માત્રથી થતું અશક્ય છે. વાચ, ચિંત, જેમ માત્ર તેના નામો જ આંખનારા, પણ તેના ચિત્રોને નહિ બેનારા જંગલમાં તેના મશ્તુઓ મળતા તેનાથી બચી જવાનો પ્રયત્ન કરી શકવાનો નથી. માયનું નામ જ લલનારાએ ગાયના સ્વરૂપને લખવા આમે તેના ચિત્રને જો નહિ જોયું હોય, તો જંગલમાં બૂણ કે તુપા લાગતા તેનાથી પ્રાપ્ત થતા હુયથી પોતાનો જીવ નહિ બચાવી શકે. માટે નામ કરતા પણ મૂર્તિ વધુ ફાયદો કરે છે જો બીજાનું સત્ય વાત છે.

જ્યાં મૂર્તિને નહિ માનવાનો હાથો કરનારા પણ એક યા બીજી રીતે તેઓ મૂર્તિ માને તો છે જ. સ્વસ્તિક, રાણનું બહુમાન, મહા મહીનામાં રહેલા પત્થરનું સુંબત, દેવ વંદન, દેવ દેવીની માન્યતા, ફેટાઓ, આદિ મૂર્તિ પૂજના પ્રકારો જ છે. ચાલે માન્ય રાખેલા મહાપુરોના ફેટાનું કોઈ અપમાન કરે તો તેમનું દીવ હુલાય છે. જો પણ મૂર્તિ માન્યતાનો પુરાવો જે

ઘેટા આદિના ઉનથી જનેલા શુદ્ધ મહારાજના આસનને પગ અડી જતાં તે શુદ્ધ મહારાજનું આસન હોવાથી પાપ માનવામાં આવે છે, તે જ સુજળ પત્થરની જનેલી મૂર્તિ હોવા છતાં તે ભગવાનની મૂર્તિ હોઈ જરૂર તે મૂર્તિની આશાતનામાં પણ પાપ મનાવું જોઈએ.

જેના ઉપર ગવર્નમેન્ટની છાપ છે, સહી છે, નંબર છે, અને હજાર રૂપિયાનો આંકડો લખેલો છે એવી હજાર રૂપિયાની નોટને, કાગળનો ટુકડો કહેનાર જેટલો અજ્ઞાન છે, તેના કરતા વીતરાગતાના આધારને ધારણ કરનારી, અંજન શલાકા અને પ્રતિષ્ઠા આદિ વિધિથી અને અનેક મંત્રાક્ષરોથી પવિત્રિત જનેલી ભગવાનની મૂર્તિને પત્થરનો ટુકડો કહેનાર વધુ અજ્ઞાન છે.

Let this be your motto that what is truth is mine અર્થાત્ માફ' એ સાચું એમ નહિ પણ સાચું એ માફ' આ સિદ્ધાન્તને સ્વીકારવામાં આવે તો સાચુંતત્ત્વ હાથ લાગે અને મતભેદ પણ દૂર થઈ જાય.

જૈન સિદ્ધાન્તથી બીલકુલ અનલિપ્ત આત્માઓ મૂર્તિ પૂજામાં હિંસા થાય છે એવી જોટી કલ્પના કરી સ્વયં મૂર્તિ-પૂજાથી વંચિત રહી અન્યોને પણ વંચિત રાખવાનો બાલીશ પ્રયત્ન કરી રહ્યા હોય છે. કારણ કે તેમને હિંસાના ભેદોની મજ નથી. શાસ્ત્રમાં અનુબન્ધ, હેતુ, અને સ્વરૂપ, એમ હિંસાના ત્રણ પ્રકાર કહ્યા છે.

ત્રિનેશ્વર દેવની આજ્ઞાનો ભંગ કરવાથી અને મિથ્યાત્વના વનથી અનુબન્ધ હિંસા લાગે છે. જયણા વિના પ્રવૃત્તિ કરી જે હિંસા થાય છે તે હેતુ હિંસા કહેવાય છે, અને

જાનાપૂર્વક પ્રવૃત્તિ કરવાથી જે હિંસા થાય તેને સ્વરૂપ હિંસા કહેવાય છે. અનુબન્ધ હિંસા અને હેતુ હિંસા માઠા વિપાકોને કારણે છે જ્યારે ચતનાપૂર્વક કરવામાં આવતી ધર્મકરણીમાં માત્ર ઉપરથી દેખાતી સ્વરૂપ હિંસા કોઈને અશુભ કૃપા આપતી નથી.

વળી સામાન્ય નુકશાનના ભોગે, પરિણામે વિશેષ લાભ થતો હોય તો તે ક્રિયાઓ સુર જનોને માન્ય જ હોય છે.

તેમ જ મૂર્તિપૂજામાં હિંસા માનનારાઓને ઉપાશ્રયે જવામાં, પન્દન કરવામાં, પ્રતિક્રમણ કરવામાં વ્યાખ્યાન સાંભળવા માટે જવા આવવામાં, મુનિઓનો સત્કાર કરવામાં, અન્ય પરોપકારના કાર્ય કરવામાં, તેમજ મુનિરાજ માંદા પડતાં તેમની વૈયાવચ્ચ કરવા આદિ અનેક કાર્યોમાં હિંસા તો કરવી જ પડશે. એવું એટલે પણ ધર્મનું કાર્ય નથી કે જેની શરૂઆતમાં થોડી પણ હિંસા ન જ હોય. વળી ઢહેરાસરમાં નહિ જનારા, ગહાર કાંઈ અહિંસક જ રહે છે એવો પણ નિયમ ક્યાં છે ? મંદિરમાં જનારો તો મંદિરમાં હશે ત્યાં સુધી પણ અહિંસક રહી શકશે.

ઉપરના કાર્યોમાં નુકશાન ઓછું અને લાભ ઘણો થાય છે એમ તમે કહેશો તો તીર્થંકર દેવની પૂજામાં અને દર્શનમાં પણ એ જ ન્યાય લાગુ પડે છે. જો તીર્થંકર પ્રભુ ન હોત તો અતુર્વિધ સંઘની હયાતિ જ ક્યાંથી હોય ? તેમ ધર્મની સ્થાપના પણ કોણ કરત ? તેમનો તો આગળા ઉપર અધ્યાગ, અને અસીમ ઉપકાર છે કે જેમણે આપણને મોક્ષમાર્ગના સાધનો ખતાવ્યા. માટે જ શુરૂપન્દનમાં, તેમના વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરવા જવામાં અને તેમના સત્કાર સન્માનમાં થતી

કેવ છે. જો તેમનો દાઈગચર ઉપયોગ હોય તો ચોરને ચમ-
કાર પતાવે છે. અને ઉપયોગ ન રહે તો કાંઈ કરતા નથી.
જો તેમ થવામાં ભાવિ ભાવ પણ કારણ હોય છે અર્થાત્ જે
જનવાનું છે તે જનવાનું જ છે. ભાવિ ભાવને તો કોઈ પણ
અટકાવી શકતું નથી.

કેટલાક નાસ્તિક લોકો ભગવાનને ગાળ પણ દે છે. આથી
કાંઈ તેમના નામની અગર મૂર્તિની મહત્તાને અગર પ્રભાવને
જરા પણ નુકશાન પહોંચતું નથી. અરે કોઈ વખત આગમ
શાસ્ત્રોને ઉધઈ નામના કીકાઓ ખાઈ લય છે. તો તેથી
કાંઈ શાસ્ત્રની મહત્તા અગર તેની કીમત જરા પણ ઓછી
થતી નથી.

આ પ્રમાણે મૂર્તિપૂજા યુક્તિચિદ્દ હોવા માથ, જીવાલિ-
ગમ, દશ વૈકલિક સૂત્ર, ભગવતીજ સૂત્ર, જ્ઞાતા સૂત્ર અને રાય-
પસેણી સૂત્ર આદિ આગમ શાસ્ત્રોથી પણ સિદ્ધ છે. સૌ કોઈ
મધ્યસ્થપણથી વિચાર કરશે તો સાચો રાહ હાથ લાગ્યા
વિના નહિ રહે.

卐

૨૬. સદ્ગુણતાનો સાચો રાહ

માનવભવની સદ્ગુણતા જોજોખમાં નહિ પરંતુ ત્યાગ
ધર્મની સુંદર આરાધનામાં છે.

દેહની સદ્ગુણતા તેને માત્ર લઘુ-પુષ્ટ જનાવવામાં નહિ
પરંતુ વિવિધ પ્રકારનાં વ્રત યજ્ઞક્રિયાઓને ધારણ કરવામાં છે.

જીલની સફળતા કોઈના અવગુણ, અસત્ય તથા કટ્ટ જોલવામાં નહિ પરંતુ ગુણીઓનો પ્રશંસાવાદ, સત્ય અને મધુર જોલવામાં છે.

ચક્રની સફળતા નાટક-ચેટક આદિ દુનિયાના રૂપરંગો નીહાળવામાં નહિ પરંતુ દેવગુરુના દર્શનમાં છે.

જ્ઞાનની સફળતા પરનિંદા કુચલી સાંભળવામાં નહિ પરંતુ ધર્મશાસ્ત્ર શ્રવણમાં છે.

યજ્ઞની સફળતા દેશ-પરદેશ રખડપટ્ટી કરવામાં નહિ પરંતુ યજ્ઞે આલી તીર્થયાત્રા કરવામાં છે.

મસ્તકની સફળતા તેને અછકડ રાખવામાં નહિ પરંતુ પૂજ્યો પાસે નમાવવામાં છે.

હાથની સફળતા કોઈને થપ્પડ મારી ઝુંટવી લેવામાં નહિ પરંતુ ઉદાર બની દાન દેવામાં છે.

બુદ્ધિ પામ્યાની સફળતા કોઈને ખાડામાં ઉતારવા માટે નહિ પરંતુ તત્ત્વાતત્ત્વની વિચારણામાં છે.

સત્તાની સફળતા દાવ આવે દુશ્મનને છુંદી નાખવા માટે નહિ પરંતુ પ્રસંગ આવે અન્યના ઉપર ઉપકાર કરી લેવામાં છે.

બળ પામ્યાની સફળતા નિર્જાને કચરી નાંખવામાં નહિ પરંતુ સખજોથી તેમનું રક્ષણ કરવામાં છે.

લક્ષ્મીની સફળતા તેનો સંગ્રહ કરવામાં નહિ પરંતુ તેનો છૂટે હાથે સદુપયોગ કરી લેવામાં છે.

જ્ઞાન લણ્યાની સફળતા કોરા વાદવિવાદો કરવામાં તથા ધમંડી બનવામાં નહિ, પરંતુ જીવનને સદાચારી બનાવી

જાનના પ્રકાશ નાખવામાં છે.

છલની સફળતા કોઈના અવગુણ, અસત્ય તથા કટુ બોલવામાં નહિ પરંતુ ગુણીઓનો પ્રશંસાવાદ, સત્ય અને મધુર બોલવામાં છે.

ચત્રુની સફળતા નાટક-ચેટક આદિ દુનિયાના રૂપરંગો નીકાળવામાં નહિ પરંતુ દેવગુરુના દર્શનમાં છે.

કાનની સફળતા પરનિંદા કુચલી સાંભળવામાં નહિ પરંતુ ધર્મશાસ્ત્ર શ્રવણમાં છે.

પગની સફળતા દેશ-પરદેશ રખડપટ્ટી કરવામાં નહિ પરંતુ પગે ચાલી તીર્થયાત્રા કરવામાં છે.

મસ્તકની સફળતા તેને અધકડ રાખવામાં નહિ પરંતુ પૂજ્યો પાસે નમાવવામાં છે.

હાથની સફળતા કોઈને થપ્પડ મારી ઝુટવી લેવામાં નહિ પરંતુ ઉઠાર બની કાન દેવામાં છે.

બુદ્ધિ પામ્યાની સફળતા કોઈને ખાડામાં ઉતારવા માટે નહિ પરંતુ તત્ત્વાતત્ત્વની વિચારણામાં છે.

સત્તાની સફળતા કાલ આવે દુશ્મનને મૂંઝી નાખવા માટે નહિ પરંતુ પ્રસંગ આવે અન્યાય ઉપર ઉપકાર કરી લેવામાં છે.

બળ પામ્યાની સફળતા નિર્બળોને કબજી નાંખવામાં નહિ પરંતુ બળબેથી તેમનું રક્ષણ કરવામાં છે.

લક્ષ્મીની સફળતા તેના સંગ્રહ કરવામાં નહિ પરંતુ તેના જીવે લાઈ ચઢવડો કરી લેવામાં છે.

જ્ઞાન બળ્યાની સફળતા કોઈ પાલનિયાડો કરવામાં તથા ધનમાં બનવામાં નહિ પરંતુ જીવનને મહાપાત્રી બનાવી અન્યેતા ઉપર જ્ઞાનનો પ્રકાશ નાખવામાં છે.

